

ARCHEOLOGISCHE EVALUATIE VAN HET BODEMARCHIEF TER HOOGTE VAN DE VAKENSTRAAT TE ROTSELAAR (PROVINCIE VLAAMS-BRABANT)

VERSLAG VAN RESULTATEN

ABO Archeologische Rapporten 1158

Rapport opgemaakt door: Gabriella Kaszas, Sander Pelsmaekers & Layla Valvekens

Mevrouwhofstraat 1a

3511 Hasselt

april 2020

Projectnummer intern: 27979

Projectnummer extern: 22298

Projectcode OE: 2020C225

COLOFON

Titel

Archeologische evaluatie van het bodemarchief ter hoogte van de Vakenstraat te Rotselaar
(provincie Vlaams-Brabant)

Auteurs

Gabriella Kaszas, Sander Pelsmaekers & Layla Valvekens

Projectnummer

- 27979 (intern)
- 22298 (extern)
- 2020C225 (Agentschap Onroerend Erfgoed)

Plaats en Datum

Hasselt, maart 2020

Reeks en nummer

ABO archeologische rapporten 1158

ISSN 2406-3940

RAPPORTFICHE

Versies		
<i>Versie</i>	<i>Datum</i>	<i>Status</i>
V0	10/03/2020	Interne draft
V1	12/03/2020	Externe draft
V2	14/04/2020	Definitieve versie

Projectteam	
<i>Functie</i>	<i>Naam</i>
Projectleider	Sander Pelsmaekers
Project Manager	Anouk Van der Kelen
Business Unit Manager	Toon Moeskops
Kwaliteitscontrole	Anouk Van der Kelen
General Director	Patrick Hambach

INHOUD

DEEL 1	Bureaustudie	1
1	Inleiding	1
1.1	Thesaurus	1
1.2	Administratieve gegevens.....	1
1.3	Locatie en omschrijving werken	2
1.4	Wettelijk kader	2
1.5	Doel van het onderzoek en onderzoeksstrategie	4
2	Aard van de bedreiging.....	5
2.1	Huidige situatie.....	5
2.2	Toekomstige situatie	6
3	Assessmentrapport: Landschappelijke analyse	8
3.1	Topografische situering	8
3.2	Bodemkundige situering.....	13
4	Assessmentrapport: Archeologische voorkennis.....	19
4.1	Historische situering van Rotselaar.....	20
4.2	Inventarissen Onroerend Erfgoed	21
4.3	Cartografische bronnen	33
5	Besluit	44
5.1	Interpretatie en datering	44
5.2	Potentieel tot kennisvermeerdering.....	45
5.3	Conclusie	46
6	Kwaliteitscontrole en ondertekening.....	47
7	Bibliografie.....	48

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: GRB met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Geopunt, 2020)	2
Figuur 2: De recentste orthofotomozaïek met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Geopunt, 2020).	3
Figuur 3: Gewestplan met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Geopunt, 2020).	3
Figuur 4: Meest recente kadasterkaart van het projectgebied. (Bron: CadGIS 03/03/2020).	4
Figuur 5: Orthofoto met aanduiding van het onderzoeksgebied in zijn huidige vorm. (Bron: Geopunt 2020).	5
Figuur 6: De topografische kaart met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Geopunt, 2020)	8
Figuur 7: De Traditionele Landschappenkaart met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Geopunt, 2020).	9
Figuur 8: Digitaal Hoogtemodel (DHMVII) (1m) met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Geopunt, 2019)	10
Figuur 9: Hoogteprofiel zuidwest naar noordoost van het projectgebied. (Bron: Geopunt, 2020)	10
Figuur 10: Digitaal Hoogtemodel (DHMVII) (1m) met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Geopunt, 2020)	11
Figuur 11: Digitaal Hoogtemodel (DHMVII) (1m) met aanduiding van het terrein voor grondverbetering. (Bron: Geopunt, 2020).....	11
Figuur 12: Hoogteprofiel NZ van het terrein voor grondverbetering. (Bron: Geopunt, 2020)	12
Figuur 13: Skyview (0,25m) met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Geopunt, 2020).....	12
Figuur 14: Gedigitaliseerde bodemkaart met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Geopunt, 2019)	13
Figuur 15: Gedigitaliseerde Tertiairgeologische kaart met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Geopunt, 2020).....	15
Figuur 16: Gedigitaliseerde Quartairgeologische kaart met het projectgebied. (Bron: Geopunt, 2020)	16
Figuur 17: Detail van de eenheden die de onderstaande Quartairgeologische kaart kenmerken (Bron: DOV 2020).	17
Figuur 18: Bodemerosiekaart op perceelniveau met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Geopunt, 2020)	18
Figuur 19: Bodembedekkingskaart met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Geopunt, 2020)	18
Figuur 20: Rotselaar, zoals aangeduid op de Ferrariskaart (1771-1778). (Bron: Geopunt 2020).	20
Figuur 21: Weergave van de meldingen uit de Inventaris Onroerend Erfgoed op en rondom het projectgebied. (Bron: Inventaris Onroerend Erfgoed, 2020).	21
Figuur 22: Het Regahof. (Bron: Inventaris Onroerend Erfgoed 2020).	22
Figuur 23: Woonstalhuis. (Bron: Inventaris Onroerend Erfgoed 2020)	22
Figuur 24: Bijgebouw. (Bron: Inventaris Onroerend Erfgoed 2020).	22
Figuur 25: Domein van het landhuis Rega's Hof. (Bron: Inventaris Onroerend Erfgoed 2020) ...	23
Figuur 26: Alle CAI-meldingen in een ruime omgeving van het projectgebied. (Bron: CAI, 2020).	24
Figuur 27: Villaretkaart met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Geopunt, 2020)	33
Figuur 28: Villaretkaart met aanduiding van het projectgebied (Bron: Geopunt, 2020).	34
Figuur 29: Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied (Bron: Geopunt, 2020).	35
Figuur 30: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Geopunt, 2020)	36

Figuur 31: Vandermaelenkaart met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Geopunt, 2020)	37
Figuur 32: Poppkaart met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Geopunt, 2020).	38
Figuur 33: Topografische kaart van 1873 met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Cartesius, 2020)	39
Figuur 34: Topografische kaart van 1939 met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Cartesius, 2020)	40
Figuur 35: Topografische kaart van 1976 met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Cartesius, 2020)	41
Figuur 36: Orthofotomozaïek 1971 met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Geopunt, 2020)	42
Figuur 37: Orthofotomozaïek 1979-1990 met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Geopunt, 2020)	42
Figuur 38: Orthofotomozaïek 2000-2003 met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Geopunt, 2020)	43
Figuur 39: Orthofotomozaïek 2008-2011 met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Geopunt, 2020)	43

LIJST VAN TABELLEN

Tabel 1: Geraadpleegde bronnen voor hoofdstuk 4	19
Tabel 2: Overzichtstabel relevante dichtstbijzijnde CAI-locaties. (Bron: CAI, 2020)	25
Tabel 3: Overzichtstabel archeologische rapporten. (Bron: Centrale Archeologische Inventaris, 2019)	32

DEEL 1 BUREAUSTUDIE

1 INLEIDING

1.1 THESAURUS

Bureauonderzoek, lijntracé, Rotselaar, terrein voor grondverbetering, IJzertijd, Prehistorie, vervolgonderzoek

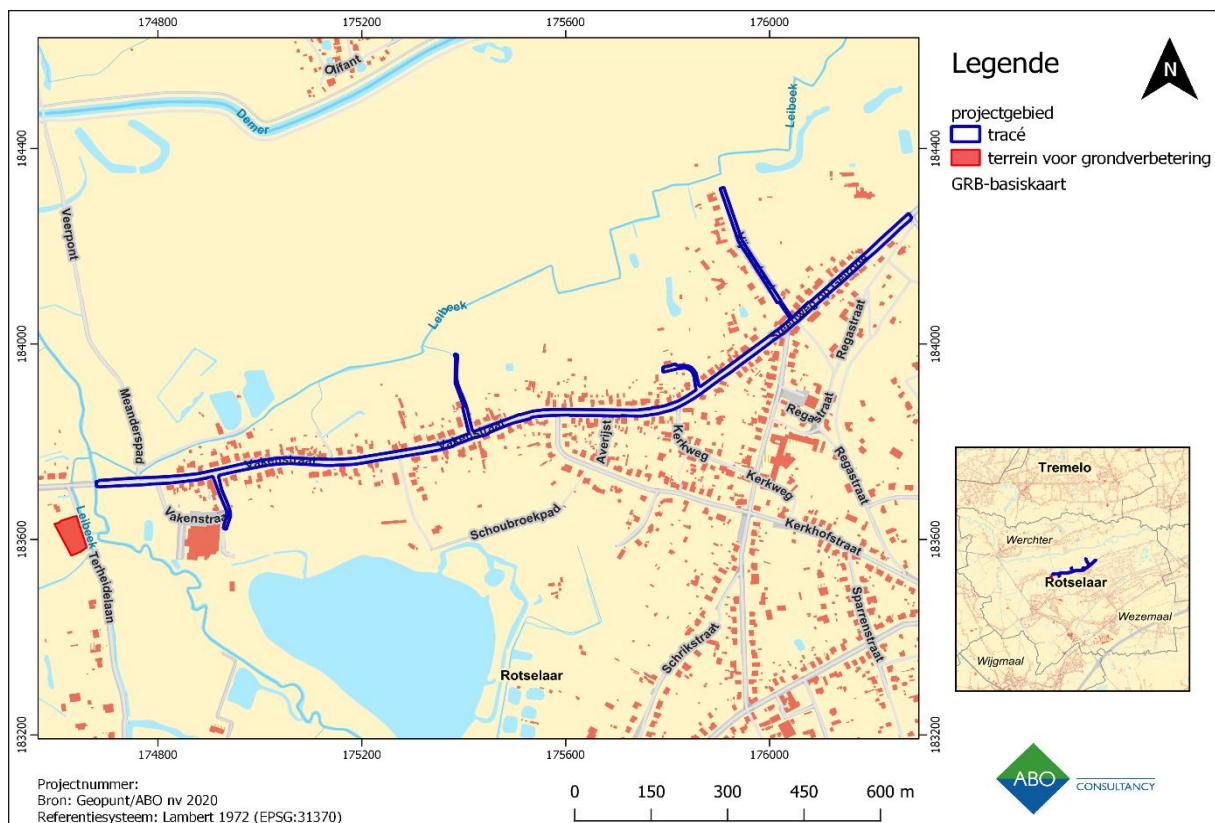
1.2 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectcode: 27979	Onroerend Erfgoed: 2020C225	
ISSN-nummer	2406-3940	
Erkend Archeoloog	ABO nv	
Erkenningsnummer	OE/ERK/Archeoloog/2017/00167	
Naam + adres projectgebied		
- Straat + nr.:	Vakenstraat, Steenweg op Gelrode, Vijverstraat, Kleistraat	
- Postcode:	3110	
- Fusiegemeente:	Rotselaar	
- Land:	België	
Lambert 72 coördinaten (EPSG:31370)	xMin: 174596.57	xMax: 183567.03
	yMin: 176278.86	yMax: 184320.82
Kadaster		
- Gemeente:	Rotselaar	
- Afdeling:	1 AFD	
- Sectie:	B (terrein voor grondverbetering) en D (tracé)	
- Percelen:	Openbaar domein Terrein voor grondverbetering: 568 Grachten gedeeltelijk op private percelen: 363m, 360l, 360k, 360h, 358k, 358h, 359g, 359k, 360g en 354m.	
Oppervlakten:	Tracé: 26.675 m ² Terrein voor grondverbetering: 2.884 m ²	
Onderzoekstermijn	Maart 2020	

Noot: Deze archeologienota is een herwerking van een reeds bekrachtigde archeologienota uit 2017 (ID. 5028, ABO nv) omdat de plannen beperkt gewijzigd zijn. Er is een klein stuk RWA-leiding aan het tracé toegevoegd ter hoogte van de noordkant van de Vakenstraat en de Leibeek. Het besluit van beide documenten is echter ongewijzigd gebleven.

1.3 LOCATIE EN OMSCHRIJVING WERKEN

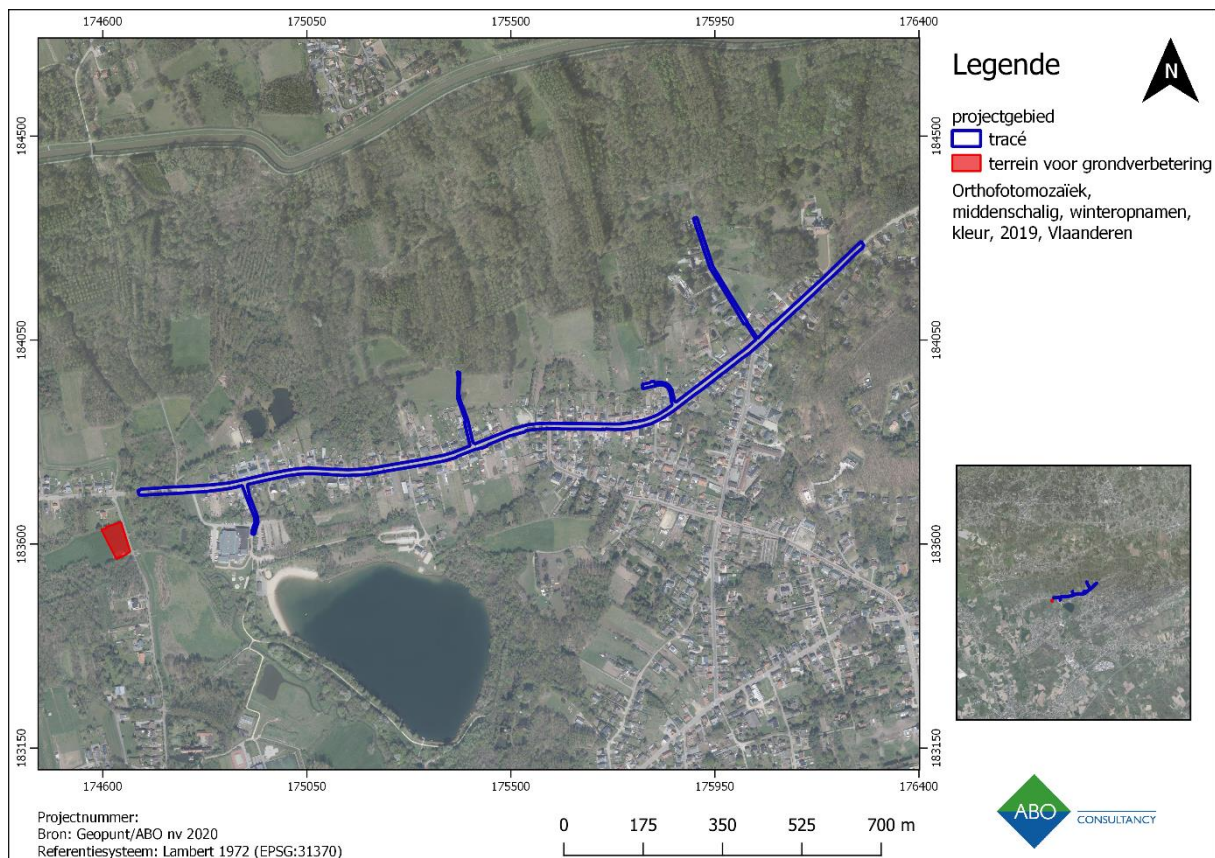
Deze archeologienota kwam tot stand naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning voor de heraanleg van nutsleidingen en het onderhoud en de verdieping van bestaande grachten ter hoogte van de Vakenstraat te Rotselaar (Vlaams-Brabant) (Figuur 1). Verder omvat het tracé een gedeelte van de Steenweg op Gelrode tot de kruising met de Regastraat, de Vijverstraat en de Kleistraat. Het projectgebied omvat bijkomende gedeelten van percelen, namelijk B528, 363m, 360l, 360k, 360h, 359h, 358k, 358h, 359g, 359k, 360g en 354m (Figuur 4). Het projectgebied is momenteel reeds verhard (Figuur 2). Het projectgebied ligt volgens het Gewestplan in vier verschillende gebieden, namelijk natuurgebied, recreatiegebied, woongebied met landelijk karakter en woonpark (Figuur 3). Binnen dit project wordt een terrein voor grondverbetering ingericht, ten zuiden van de Vakenstraat, langs de Terheidenlaan op perceel B568 (ca. 2.884m²).

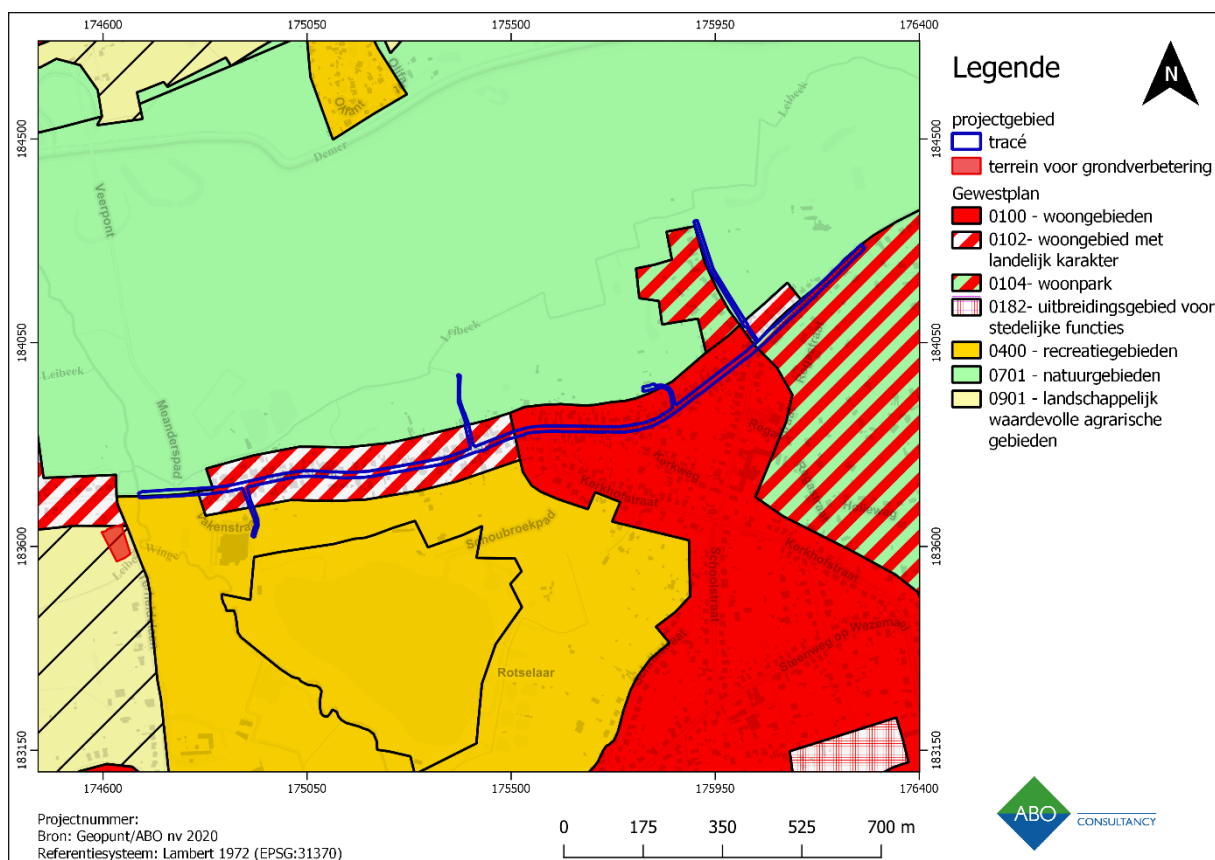
Figuur 1: GRB met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Geopunt, 2020)

1.4 WETTELIJK KADER

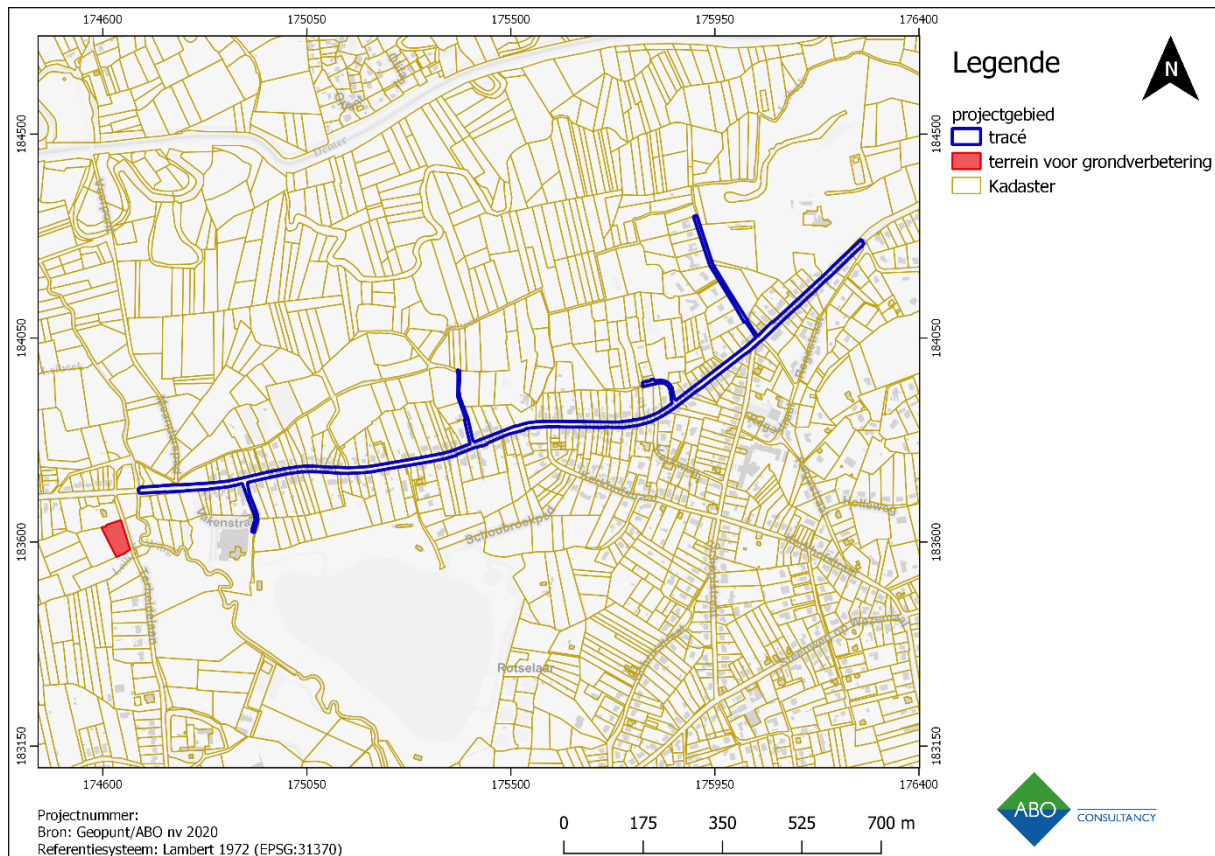
De geplande werken worden beschouwd als een ingreep in de bodem, verspreid over het gehele projectgebied. Het projectgebied bevindt zich buiten een definitief of tijdelijk beschermde archeologische site en buiten een geïnventariseerde archeologische zone. Verder valt het projectgebied eveneens buiten een zone waar geen archeologie te verwachten valt. De oppervlakte van de betrokken percelen in gedeeltelijk woongebied overschrijdt de drempelwaarde van 3.000 m², nl. 29.559 m² en omvat ca. 1.200 meter buiten het bestaande gabarit. Er moet dan in het kader van het Onroerend Erfgoeddecreet, voorafgaand aan een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen, een archeologienota worden opgemaakt om het archeologisch potentieel te evalueren (art. 5.4.1. Onroerend Erfgoeddecreet). Het bureauonderzoek moet uitwijzen of een onderzoek met ingreep in de bodem mogelijk en wenselijk is voor het projectgebied.

Figuur 2: De recentste orthofotomozaïek met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Geopunt, 2020).

Figuur 3: Gewestplan met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Geopunt, 2020).

Figuur 4: Meest recente kadasterkaart van het projectgebied. (Bron: CadGIS 03/03/2020).

1.5 DOEL VAN HET ONDERZOEK EN ONDERZOEKSSTRATEGIE

Deze archeologienota heeft als doel na te gaan welke archeologische resten er te verwachten zijn ter hoogte van het projectgebied en in welke mate deze bedreigd worden door de nakende ingreep in de bodem. Het onderzoek in deze archeologienota heeft drie doelen: er wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel, er wordt nagegaan welke bewaring van deze resten te verwachten is en er wordt nagegaan welke impact van de geplande bodemingreep zal hebben op deze resten.

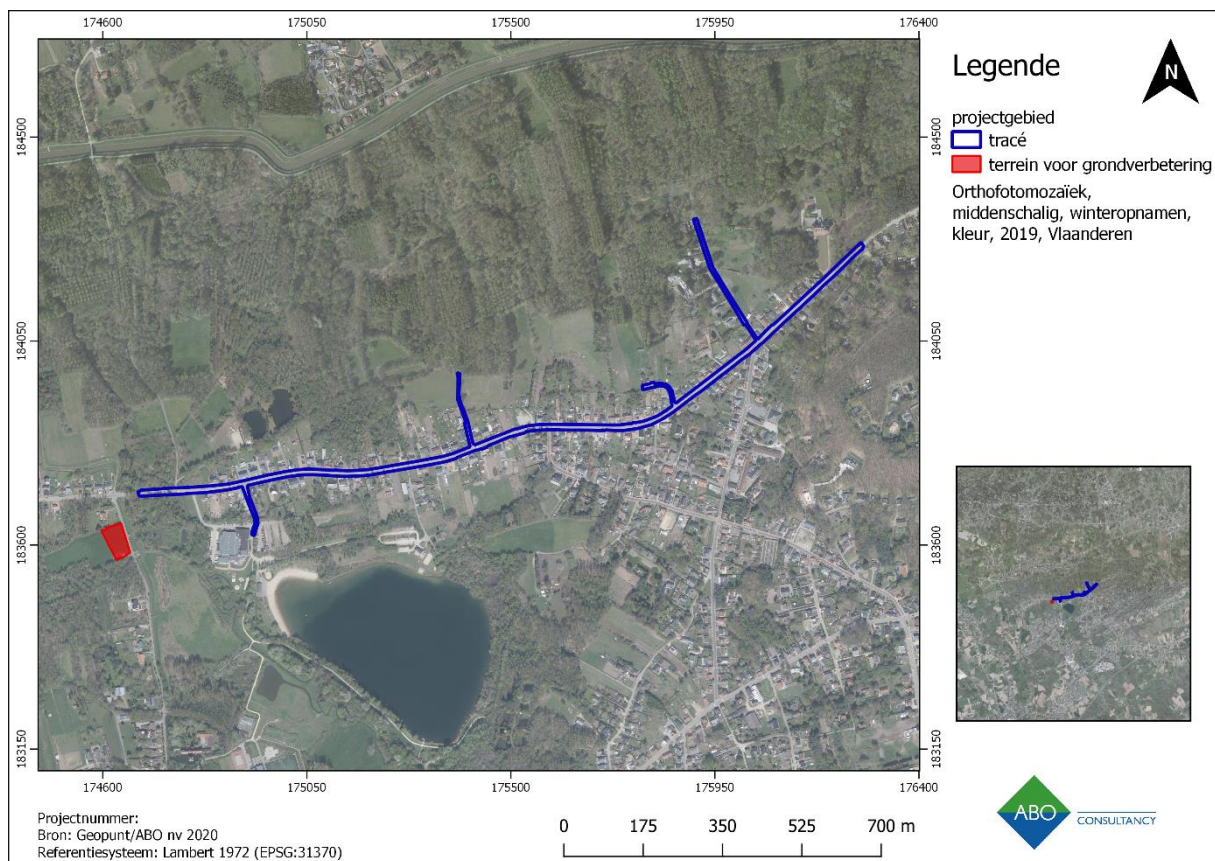
De gegevens, waarop het onderzoek is gebaseerd, vloeien voort uit de plannen aangeleverd door de initiatiefnemer en landschappelijke, bouwkundige en archeologische inventarissen en kaarten met de bedoeling steeds het archeologisch verwachtingsprofiel te confronteren met de aard van de geplande werken om zo de impact van deze werken op het bodemarchief te bepalen. Op basis van de resultaten van dit onderzoek wordt een advies geformuleerd omtrent een eventueel archeologisch vervolgonderzoek, een *in situ* bewaring of een vrijgave. De volgende stappen worden ondernomen om een archeologisch verwachtingsprofiel op te stellen:

- 1) Een studie van de bestaande en ontsloten landschappelijke gegevens plaatst het projectgebied in een breder landschappelijk kader (hfst. 3). Hiertoe werden zowel kaartmateriaal als literaire bronnen geconsulteerd.
- 2) Een studie van de bestaande en ontsloten historische en archeologische gegevens geeft inzicht in het archeologisch potentieel van het projectgebied (hfst. 4). Hierbij werden voornamelijk inventarissen onroerend erfgoed en historische kaarten geraadpleegd.

2 AARD VAN DE BEDREIGING

2.1 HUIDIGE SITUATIE

Het projectgebied is momenteel voor het grootste deel in gebruik als openbare ruimte en daarnaast als open weiland. De openbare ruimte bestaat uit een wegnis die verhard is in betonverharding met een dikte van ca. 0,25 meter en een fundering van ca. 0,20 meter. Onder de bermen van de wegnis zijn reeds bestaande leidingen aanwezig, voornamelijk in de vorm van ingebuisde grachten (diam. 500 mm) waarvan de aanleggleuf ca. 1,90 meter diep is en een breedte heeft van ca. 1,50 meter. Onder de Steenweg op Gelrode zijn er eveneens reeds bestaande leidingen aanwezig in de vorm van ingebuisde grachten die zich eveneens onder de bermen bevinden. De aanleggleuf is hier ca 1,50 meter diep en heeft een breedte van 1,50 meter. Onder de aangrenzende voetpaden bevinden zich eveneens nutsleidingen tot op een diepte van ca. 1,20 meter waarvan de aanleggleuven ca. 1,00 meter breed waren. Daarnaast bevindt er zich ook een wegwasser met bijhorende fundering binnen het projectgebied (ca. 0,40 meter). De aanleg van deze bestaande leidingen en verhardingen hebben ongetwijfeld gezorgd voor een verstoring van de bovenste archeologische lagen.

Figuur 5: Orthofoto met aanduiding van het onderzoeksgebied in zijn huidige vorm. (Bron: Geopunt 2020).

Deze archeologienota is een herwerking van een reeds bekrachtigde archeologienota uit 2017 (ID. 5028, ABO nv) omdat de plannen beperkt gewijzigd zijn. Er is een klein stuk RWA-leiding aan het tracé toegevoegd ter hoogte van de noordkant van de Vakenstraat en de Leibeek. Het besluit van beide documenten is echter ongewijzigd gebleven.

2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE

Dit project heeft een vernieuwing van het reeds bestaande gescheiden rioleringsstelsel als doel. Dit zal gepaard gaan met een vervanging van de bestaande riolering in de Vakenstraat en Steenweg op Gelrode naar tegen corrosie bestaande leidingen, het aanleggen van nieuwe ondergrondse DWA- en RWA-leidingen onder het wegdek, het onderhoud van een persleiding, het herprofiëren van de bestaande grachten en de opbraak en vernieuwing van de wegenissen en fietspaden. De nieuw aan te leggen RWA-leidingen worden ingebuisd. Er is ook een terrein voor grondverbetering voorzien met een oppervlakte van 2.884 m².

In een eerste fase zullen delen van de berm, het huidige wegdek (asfaltverharding), de boordstenen, voetpaden en fietspaden volledig worden uitgetrokken. Vervolgens zullen sleuven worden getrokken voor de nieuwe stelsels en leidingen. Hiernaast wordt er ook een terrein voor grondverbetering ingepland op perceel B568.

2.2.1 RIOLERINGSWERKEN

Steenweg op Nieuwrode:

De bestaande leidingen worden langs weerszijden opgebroken en vernieuwd. De DWA-leiding heeft een diameter van 500 mm terwijl de RWA-leiding een diameter van 800 mm heeft. De diepte van de leiding varieert doorheen de straat, tussen 3,40 m-Mv en 2,20 m-Mv.

Vakenstraat:

De bestaande riolering wordt langs weerszijden opgebroken. De nieuwe leidingen vertrekken van het bestaande Overstort O1. Hier is de diameter van de DWA-leiding 400 mm en de RWA-leiding 600 mm. De diepte van de leiding varieert tussen 2,50 m-Mv en 2,30 m-Mv over de lengte van de straat. Bij Overstort O2 worden de nieuwe leidingen aangesloten, de diameter van de leidingen verandert niet. Op het einde van het tracé, ten oosten, wordt een pompstation geplaatst voor de toekomstige inkomende persleiding vanuit Zallaken. Dit pompstation heeft slechts een beperkte oppervlakte van 12 m² en een verstoringdiepte tot 4,00 m-Mv.

Vijverstraat:

In deze zijstraat wordt de bestaande riolering opgebroken en vernieuwd. De nieuw te leggen riolering is een DWA-leiding met een diameter van 250 mm. Het gaat hier om een nieuwe persleiding die met behulp van het bestaande Pompstation PS1 in werking wordt gezet. De diepte van de leidingen varieert tussen 1,25 m-Mv en 2,50 m-Mv.

Vakenstraat, zijstraat naar het zuiden:

In deze straat worden de bestaande leidingen enkel schoongemaakt en in stand gehouden. Voor deze werken wordt de verharding wel uitgetrokken. De diepte van de DWA leiding varieert doorheen de straat tussen 2,36 m-Mv en 1,52 m-Mv.

Vakenstraat, zijstraat naar het noorden:

Er wordt een RWA-leiding met gracht tussen de Vakenstraat en de Leibeek aangelegd in deze zone. De diepte van deze werken bedraagt 1,30 m-Mv.

Keistraat:

Hier wordt de bestaande leiding vernieuwd waarbij de wegenis en de riolering worden opgebroken. De nieuwe riolering is een DWA-leiding met een diameter van 250 mm en een diepte van 2,40 m-Mv tot 1,32 m-Mv.

2.2.2 WERKEN AAN DE WATERLOOP

Voor dit project zijn geen werken aan de waterloop vereist. De waterloop zal wel dienen als buffering voor de RWA-leiding die uit de noordelijke zijstraat van de Vakenstraat komt.

2.2.3 WEGENIS

In de Kleistraat, Vakenstraat (zijstraat) en Vijverstraat worden de wegenissen enkel opgebroken ter hoogte van de aan te leggen riolering en andere werken, maar deze zal nadien heraangelegd worden over dezelfde breedte en in hetzelfde verhardingsmateriaal. Langs de Vakenstraat en de Steenweg op Gelrode dient de as van de weg over de volledige lengte verschoven te worden voor de nutsleidingen: om deze redenen moet dan ook de volledige bestaande rijweg opgebroken en heraangelegd worden. De weg zal smaller zijn en er zullen fietspaden van 1,75 meter breed komen aan beide kanten. De fietspaden worden van de rijweg gescheiden door middel van een boordsteen. Er wordt gewerkt volgens de Minder Hinder-maatregelen.

2.2.4 ROOIEN VAN BOMEN

Tijdens de werken dienen ook enkele bomen langs de weg gerooid te worden. Ter hoogte van de nieuw aan te leggen gracht (tussen profiel 1-3) worden daarom loof- en naaldbomen met een diameter tussen 0,10 en 0,50 meter gerooid. Het betreft hier spontane vegetatie. Ook in de bestaande wegversmallingen langsheen de Vakenstraat en de Steenweg op Gelrode worden enkele loofbomen gerooid van ca 0,20 meter diameter. Op deze plaatsen zullen nieuwe bomen aangeplant worden. De impact van deze bodemingreep is te klein om te onderzoeken.

2.2.5 TERREIN VOOR GRONDVERBETERING

Het terrein voor grondverbetering wordt ingericht op perceel B568. Dit terrein wordt deels afgegraven voor de stockage van grond en materiaal. De teelaarde wordt afgedekt met geotextiel om verontreiniging te voorkomen. Bij het achterlaten van het terrein op het einde van de werken zal de bovenste laag diepgeploegd worden tot ca. 0,80 m-Mv diep.

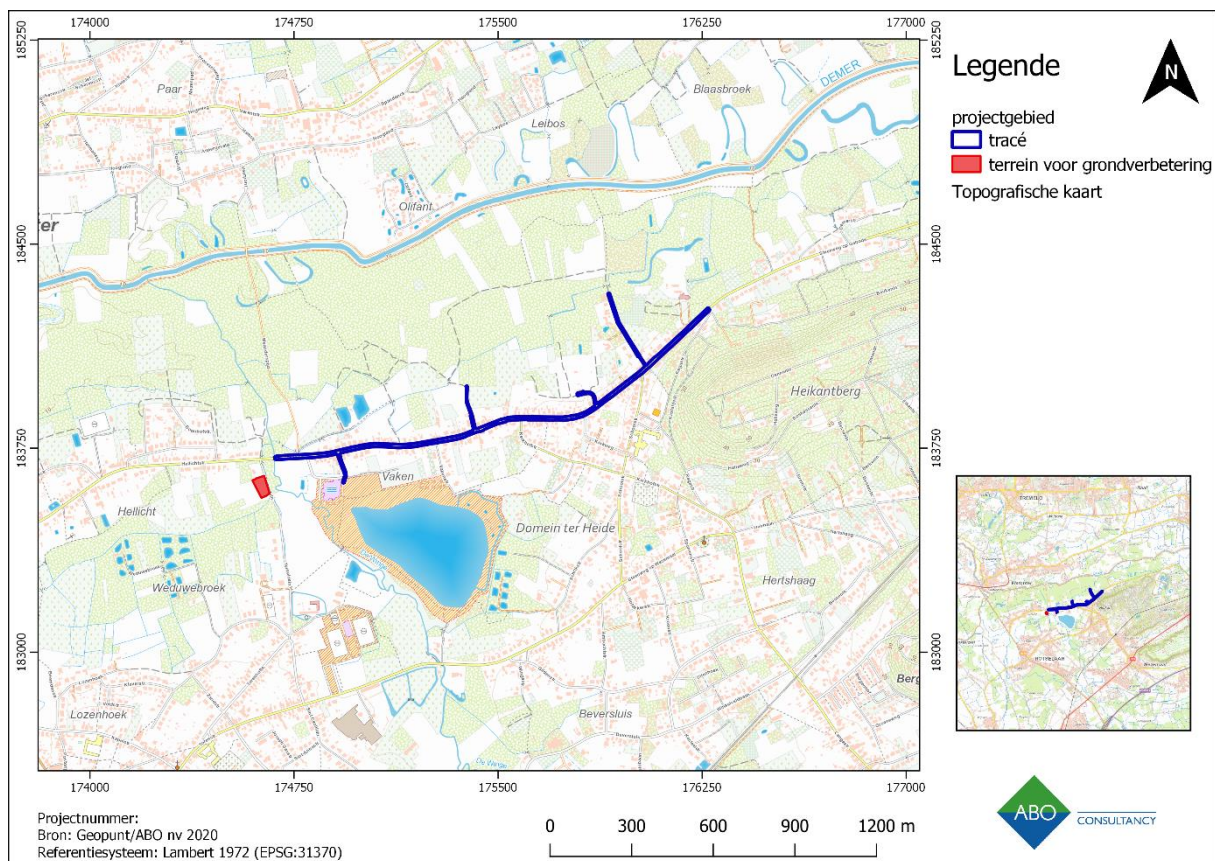
3 ASSESSMENTRAPPORT: LANDSCHAPPELIJKE ANALYSE

3.1 TOPOGRAFISCHE SITUERING

3.1.1 TOPOGRAFIE

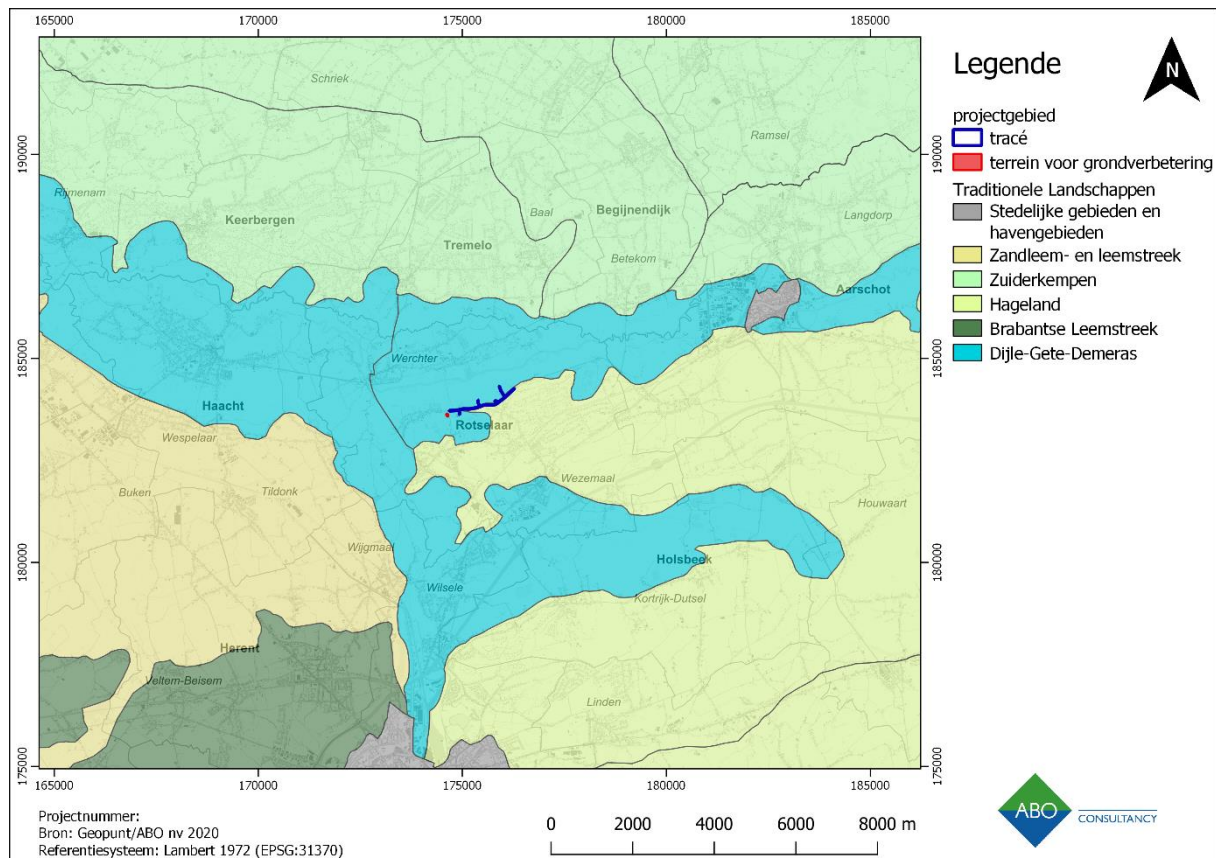
Het onderzoeksgebied bevindt zich langs de Vakenstraat en Steenweg op Gelrode ten noordoosten van het centrum van Rotselaar. Het bevindt zich tussen de gehuchten Hellicht en Heikant. Het meer van Rotselaar bevindt zich op ca. 180 meter ten zuiden van het tracé.

De topografische kaart toont in combinatie met het gewestplan aan dat het onderzoeksgebied verder grotendeels gelegen is in natuurgebied, afgewisseld met woongebieden met landelijk karakter, landschappelijk waardevolle agrarische gebieden en een beperkt stuk woonpark. Ten noorden van het gebied stroomt de Demer. Dit gebied, dat aangeduid staat als natuurgebied, is indicatief voor het groene karakter waarbinnen het studiegebied zich bevindt. Ten zuiden van het onderzoeksgebied is er meer bewoning terug te vinden, doch ook hier afgewisseld met grote groenzones (Figuur 6).

Figuur 6: De topografische kaart met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Geopunt, 2020)

Vanuit landschappelijk standpunt ligt het projectgebied in twee soorten van traditioneel landschap, namelijk de *Dijle-Gete-Demeris* en het *Hageland*. Ten noorden van het projectgebied wordt de *Dijle-Gete-Demeris* begrensd door de *Zuiderkempen*, terwijl het ten zuidwesten begrensd wordt door de *Zandleem- en leemstreek*. Verder toont de kaart in de ruime omgeving eveneens de *Brabantse leemstreek* ten zuidwesten en op twee plaatsen *stedelijke gebieden en havengebieden* (Figuur 7).

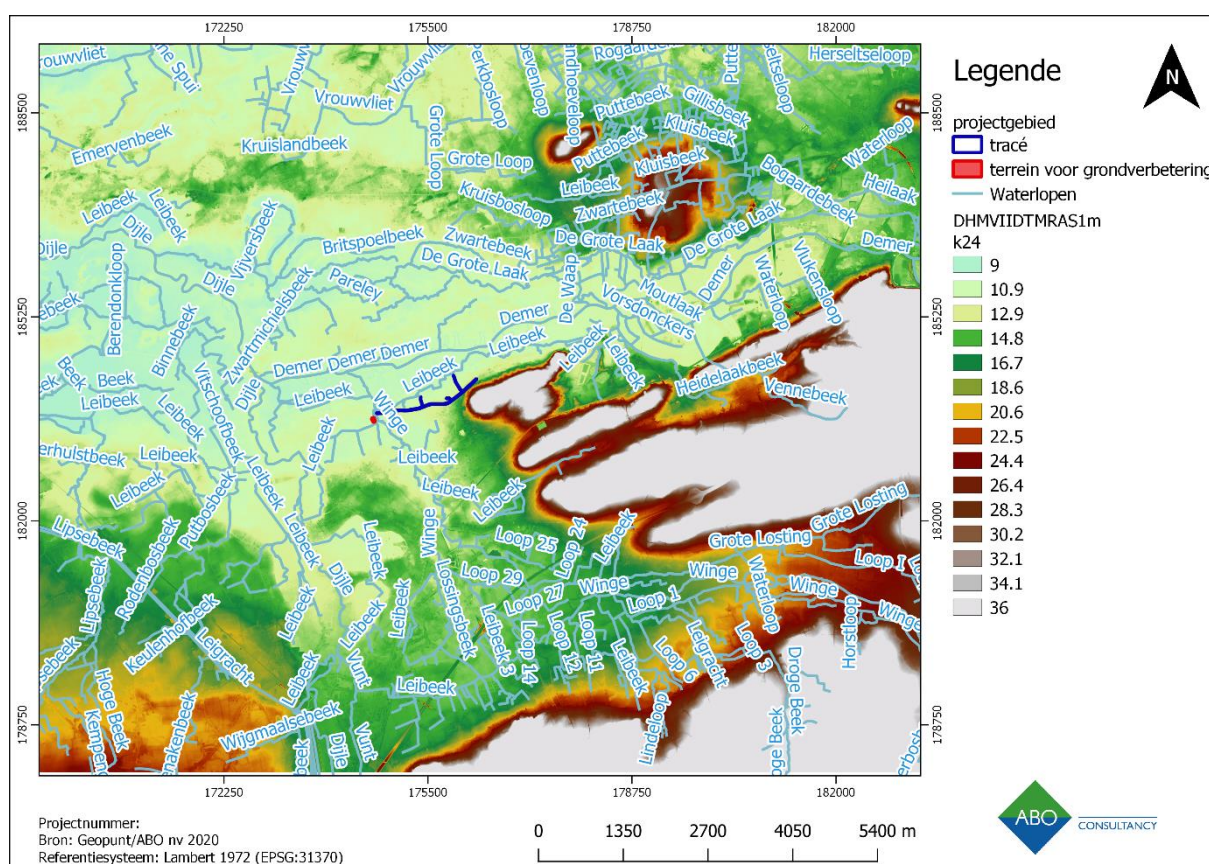

Figuur 7: De Traditionele Landschappenkaart met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Geopunt, 2020).

3.1.2 HOOGTEVERLOOP

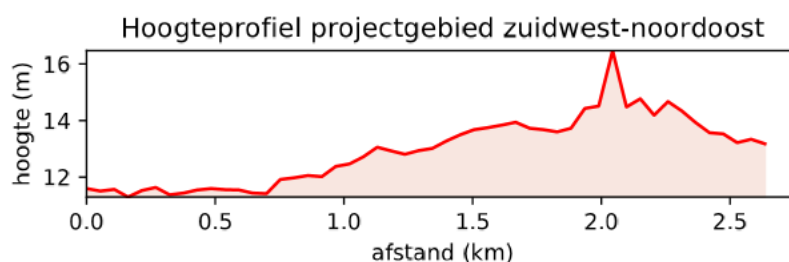
Het Digitaal Hoogtemodel geeft weer dat het projectgebied gelegen is op een naar het oosten oplopend terrein tussen ca. 10,90 mTAW en 13,20 mTAW. In het geval van de Vijverstraat zien we eveneens dat het terrein afloopt naar het zuidoosten van ca. 13,20 mTAW naar 10,60 mTAW. Het terrein voor grondverbetering toont slechts een zwak hoogteverschil met hoogtes tussen ca. 10,68 mTAW en 11,18 mTAW. Het hoogteprofiel toont dit verloop ook duidelijk aan (Figuur 12). Een gedetailleerder DHM, op basis van kaartblad 24, toont de beschreven daling van het terrein voor grondverbetering van noord naar zuid (Figuur 11, Figuur 10).

Het projectgebied ligt in een omgeving die van west naar oost varieert tussen ca. 9,13 mTAW en 36,13 mTAW. Het Digitaal Hoogtemodel toont dat het projectgebied ligt in een lagere zone met de Leibeek en de Demer in het noorden en hoger gelegen gebied ten zuiden en zuidoosten met onder meer de Heikantberg, Middelberg en Wijngaardsberg (Figuur 8).

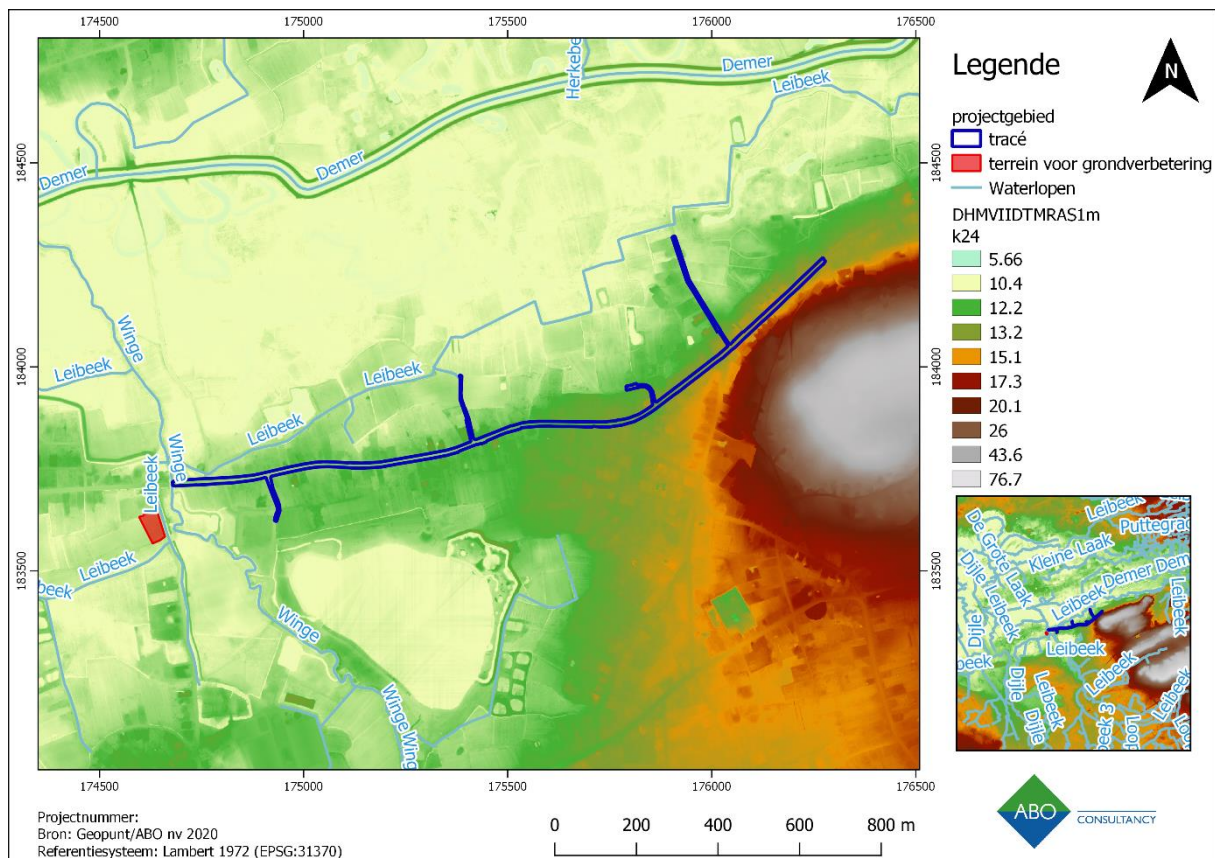

Figuur 8: Digitaal Hoogtemodel (DHMVII) (1m) met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Geopunt, 2019)

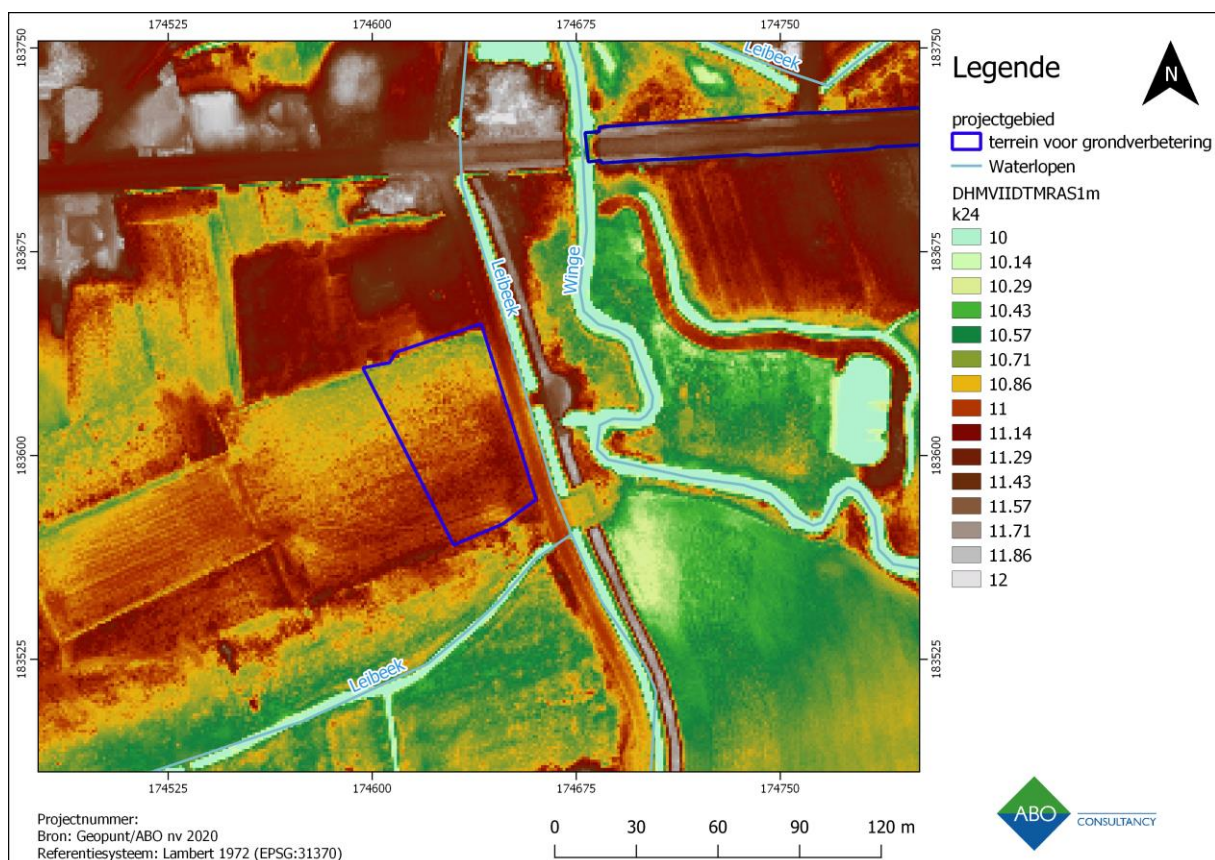
Het hoogteprofiel kent een geleidelijk stijgend verloop tussen ca. 10,60 mTAW en 13,20 mTAW van het zuidwesten naar het noordoosten (Figuur 9).

Figuur 9: Hoogteprofiel zuidwest naar noordoost van het projectgebied. (Bron: Geopunt, 2020)

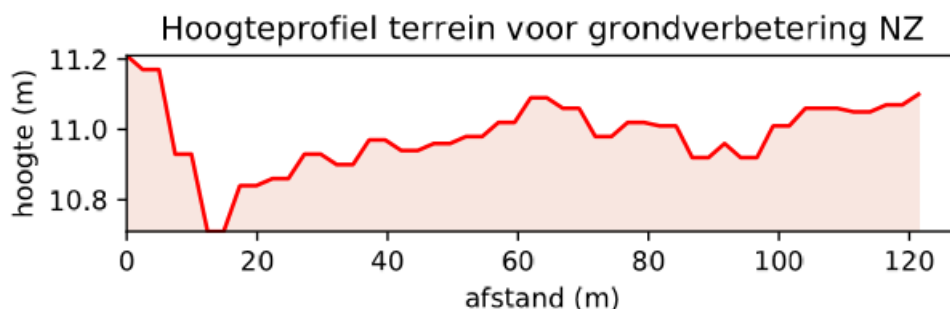

Figuur 10: Digitaal Hoogtemodel (DHMVII) (1m) met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Geopunt, 2020)

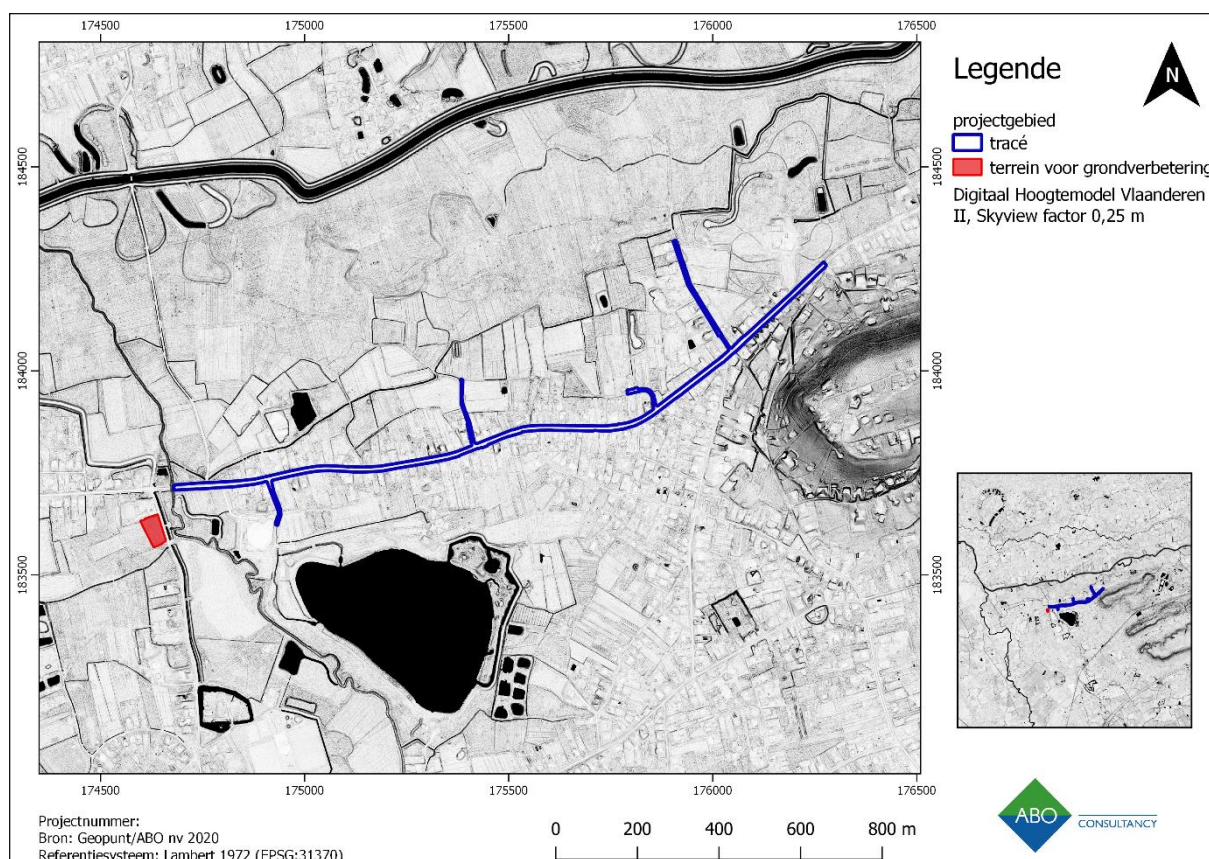
Figuur 11: Digitaal Hoogtemodel (DHMVII) (1m) met aanduiding van het terrein voor grondverbetering. (Bron: Geopunt, 2020)

Het hoogteprofiel kent een eerder fluctuerend verloop tussen ca. 10,68 mTAW en 11,80 mTAW van het noorden naar het zuiden (Figuur 12).

Figuur 12: Hoogteprofiel NZ van het terrein voor grondverbetering. (Bron: Geopunt, 2020)

De Skyview met resolutie van 0,25 m op basis van het Digitaal hoogtemodel DHMVIIDTMRAS1m, kaartblad 24 maakt duidelijk dat het projectgebied een dalend verloop heeft van west naar oost en dat het zijn laagste punt bereikt op het meest westelijk deel van het projectgebied, dit ter hoogte van de Winge die daar kruist met de Leibeek (Figuur 13). De skyview toont ook de Heikantberg op het einde van het projectgebied in het oosten. Verder ook het 'meer van Rotselaar' ten zuiden van het projectgebied, gelegen in het 'Domein ter Heide'. Het reliëf helt af tot uiteindelijk de Demervallei en – rivier bereikt worden.

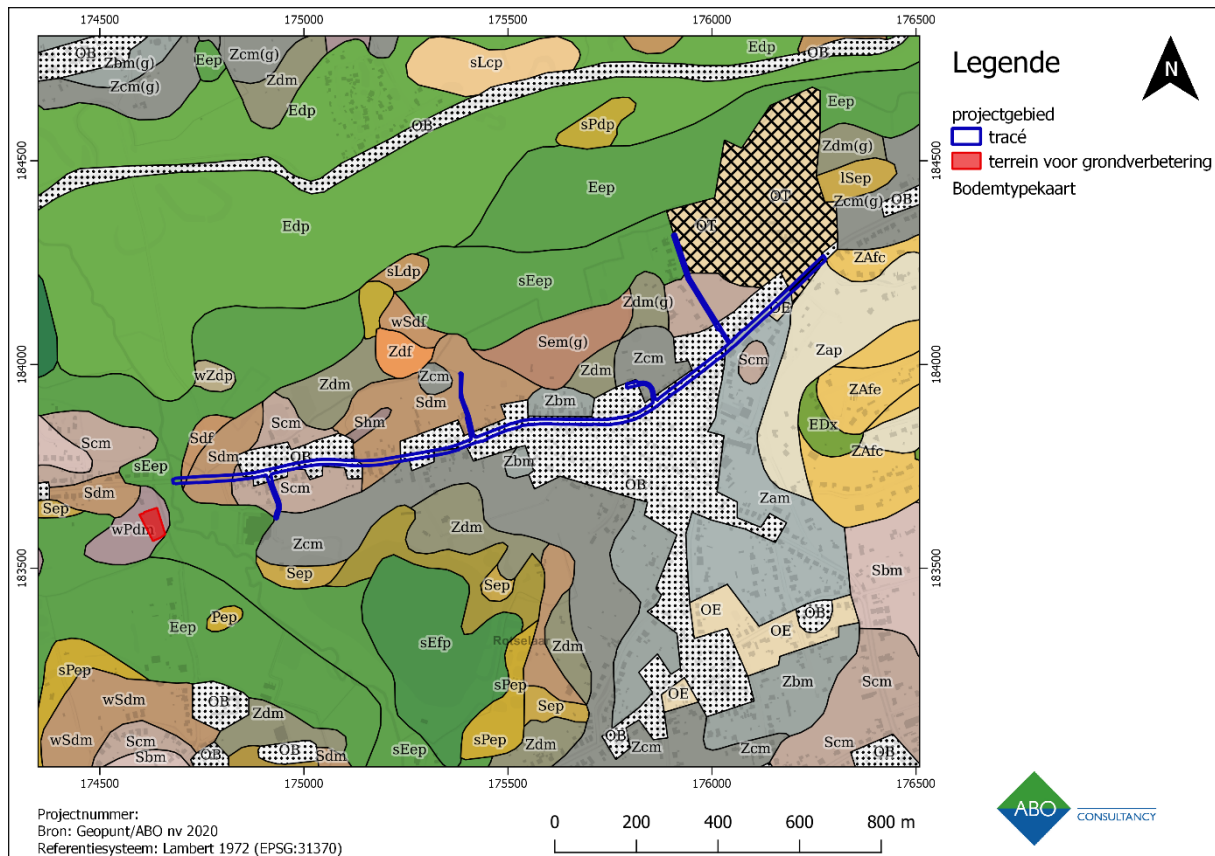

Figuur 13: Skyview (0,25m) met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Geopunt, 2020).

3.2 BODEMKUNDIGE SITUERING

3.2.1 BODEMTYPE

Volgens de gedigitaliseerde Bodemkaart komt ter hoogte van het projectgebied **OB**, **OT**, **sEep**, **Sdf**, **Sdm**, **Scm**, **Zcm**, **Zam** en **wPdm** voor. **OB-bodems** zijn gronden waarvan het originele bodembestand niet gekend is of sterk beïnvloed is door bebouwing (Figuur 14).

Figuur 14: Gedigitaliseerde bodemkaart met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Geopunt, 2019)

OT-bodems zijn sterk vergraven gronden. Soms wordt het bodemprofiel door het ingrijpen van de mens gewijzigd of vernietigd (kunstmatige gronden). De bodems in vergraven terreinen (OT) zijn daar een voorbeeld van.

sEep-bodems zijn sterk gleyige kleibodems zonder profiel. sEep bodems zijn alluviale grondwatergronden, gekenmerkt door een grijsachtige bovengrond die rust op een sterk gegleyificeerde ondergrond. Tussen 0,80 tot 1,20 m-Mv treedt een blauwgrijze reductiehorizont op. Het kleiig alluviaal dek rust op een gevarieerd zandsubstraat. Deze komen in het uiterste westen van het projectgebied voor.

Sdf-bodems zijn matig natte lemig zandbodems met weinig duidelijke ijzer en/of humus B-horizont. Deze gronden hebben een bouwvoor van ongeveer 0,30 meter dik en zijn donker grijsbruin. De onderliggende weinig duidelijke Podzol B is iets bruiner en toch iets minder humeus dan de Ap. De beneden grens van de B-horizont ligt gemiddeld op 0,50 m-Mv. Tussen 0,40 en 0,60 m-Mv beginnen roestverschijnselen. Deze komen in het uiterste westen van het projectgebied voor.

Sdm-bodems zijn matig natte lemige zandbodems met een dikke antropogene humus A-horizont. Deze plaggenbodems hebben een antropogene A-horizont die meer dan 0,60 meter dik is en donkerbruin of

donkergrijs van kleur is. Onder de A-horizont komt een verbrokkelde Podzol B-horizont voor. De roestverschijnselen beginnen in het plaggendek tussen 0,40 en 0,60 m-Mv. Deze bodems zijn het meest prominent aanwezig rond het tracé.

Scm-bodems zijn matig droge lemige zandbodems met dikke antropogene humus A-horizont. Dit zijn ook plaggenbodems waar de A-horizont meer dan 0,60 meter dik is. De A-horizont kan meestal in twee sub-horizonten verdeeld worden op basis van het humusgehalte. Onder de humeuze A komt een verbrokkelde Podzol B voor. De roestverschijnselen beginnen tussen 0,60 en 0,90 m-Mv. Deze komen ten zuiden van het projectgebied voor.

Zcm-bodems zijn matig droge zandbodems met een dikke antropogene humus A-horizont. Naargelang de kleur worden de bodems onderscheiden in bruine of grijze plaggen. Onder het plaggendek vindt men vaak overblijfselen van een verbrokkelde Podzol B terug. Roestverschijnselen komen voor tussen 0,60 en 0,90 m-Mv. Deze gronden komen ten noorden en ten zuiden van het projectgebied voor.

Zam-bodems zijn zeer droge zandbodems met dikke antropogene humus A-horizont. Deze komen in het noordoostelijk deel van het projectgebied voor.

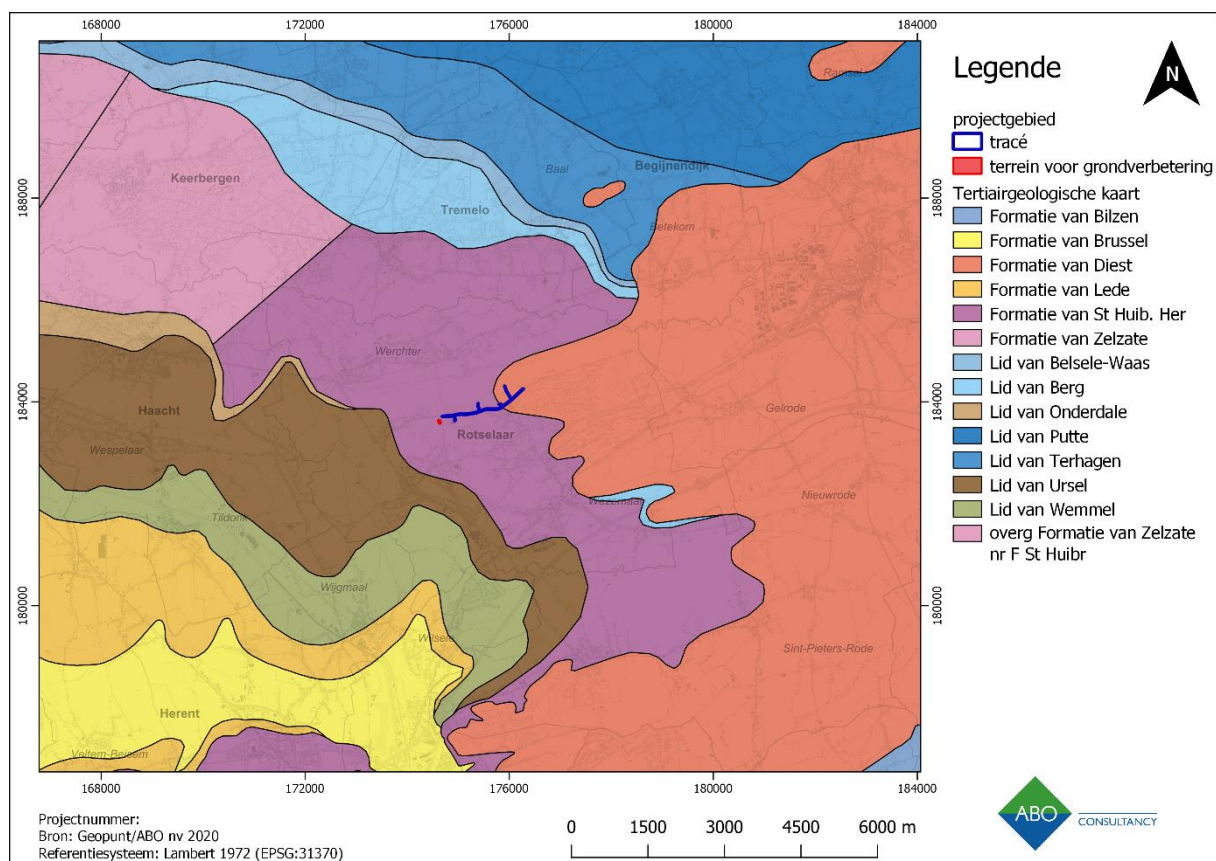
wPdm-bodems zijn matig natte lichte zandleembodems met een dikke antropogene humus A-horizont. Deze bodem kent een kleizand substraat op geringe diepte (ondieper dan 0,75 m-Mv). Het heeft een diepe humeuze bovengrond (minstens 0,60 meter). De bovengrond rust op een sterk gegleyificeerde ondergrond met, soms een bedolven Podzol, maar veelal een weinig duidelijke profielontwikkeling. De roestverschijnselen, die tussen 0,40 en 0,60 m-Mv beginnen, zijn niet altijd duidelijk waar te nemen in het humeus materiaal. Deze bodemopbouw komt voor op het terrein voor grondverbetering.

3.2.2 TERTIAIR GEOLOGISCHE KAART

Het projectgebied ligt grotendeels op de tertiaire afzettingen van de **Formatie van Sint Huibrechts-Hern** en verder de **Formatie van Diest** (Figuur 15).

De **Formatie van Sint Huibrechts-Hern** bestaat uit een tot 30 meter dikke laag zand die afgezet werd in een ondiepe binnenzee in de Vroege Oligoceen. Het is een grijsgroen zeer fijn zand, kleihoudend, glauconiethoudend en glimmerrijk. De formatie behoort tot de Tongeren groep.

Het oostelijk deel van het projectgebied ligt in de **Formatie van Diest**. Het typische ijzerhoudend zand van Diest werd afgezet toen de Diestiaanzee, op het einde van het Mioceen of zo'n 7 miljoen jaar geleden, het noordelijk deel van België overspoelde. Hierdoor ontstonden de getuigenheuvels van het Hageland aan de toenmalige kustlijn. Parallel met deze kustlijn bevonden er zich in de Diestiaanzee verschillende glauconiethoudende zandbanken. Toen de zee zich terugtrok klitte het glauconiethoudend zand aaneen tot ijzerzandsteen. Deze ijzerzandsteenbanken bleven als heuvels in het landschap achter en zijn terug te vinden in het Hageland, langs de heuvels van Zuid-Vlaanderen tot aan de kliffen van *Cape Blanc Nez*.¹

Figuur 15: Gedigitaliseerde Tertiairgeologische kaart met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Geopunt, 2020)

¹ Gullentops en Wouters, *Delfstoffen in Vlaanderen*.

3.2.3 QUARTAIRGEOLOGISCHE KAART

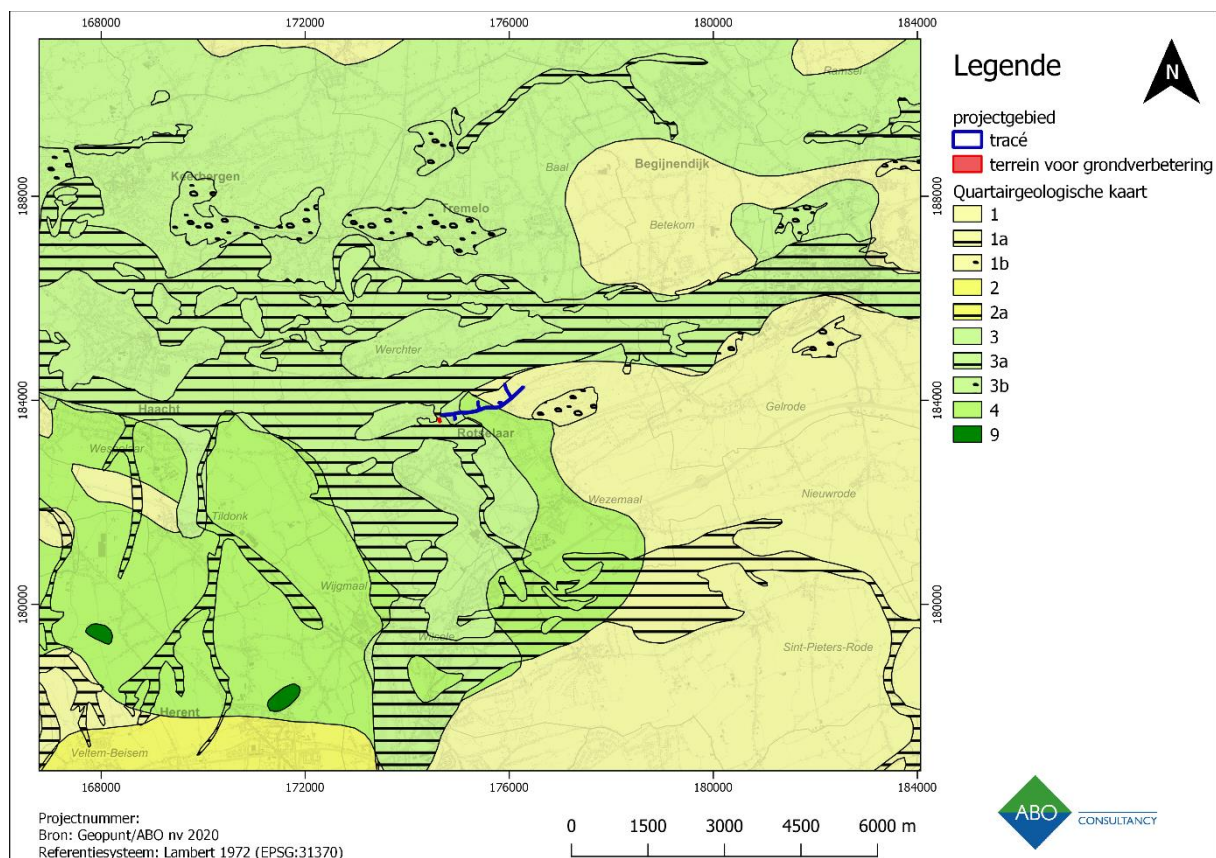
Volgens de Quartairgeologische kaart bestaat het projectgebied uit profieltypes **1, 3 en 4** (Figuur 17 en Figuur 16). Het terrein voor grondverbetering bestaat volledig uit profieltype **3a**.

Type 1 bestaat uit eolisch zand (ELPw) en leem uit het Weichseliaan en/of hellingsafzettingen uit het Quartair. Een dergelijke sequentie heeft een relatief klein archeologisch potentieel. De zandige opduikingen nabij waterlopen, gevormd door deze Elpw-afzettingen, waren vanaf de steentijd aantrekkingspolen voor bewoning. De sporen die deze jager-verzamelaars achterlieten bestaan voornamelijk uit verspreide vondsten op het toenmalig loopvlak. Als deze loopvlakken kort na gebruik niet worden afgedekt, zoals het geval met type 1, dan is de kans op bewaring van paleolithicum- en mesolithicumsites zeer klein.

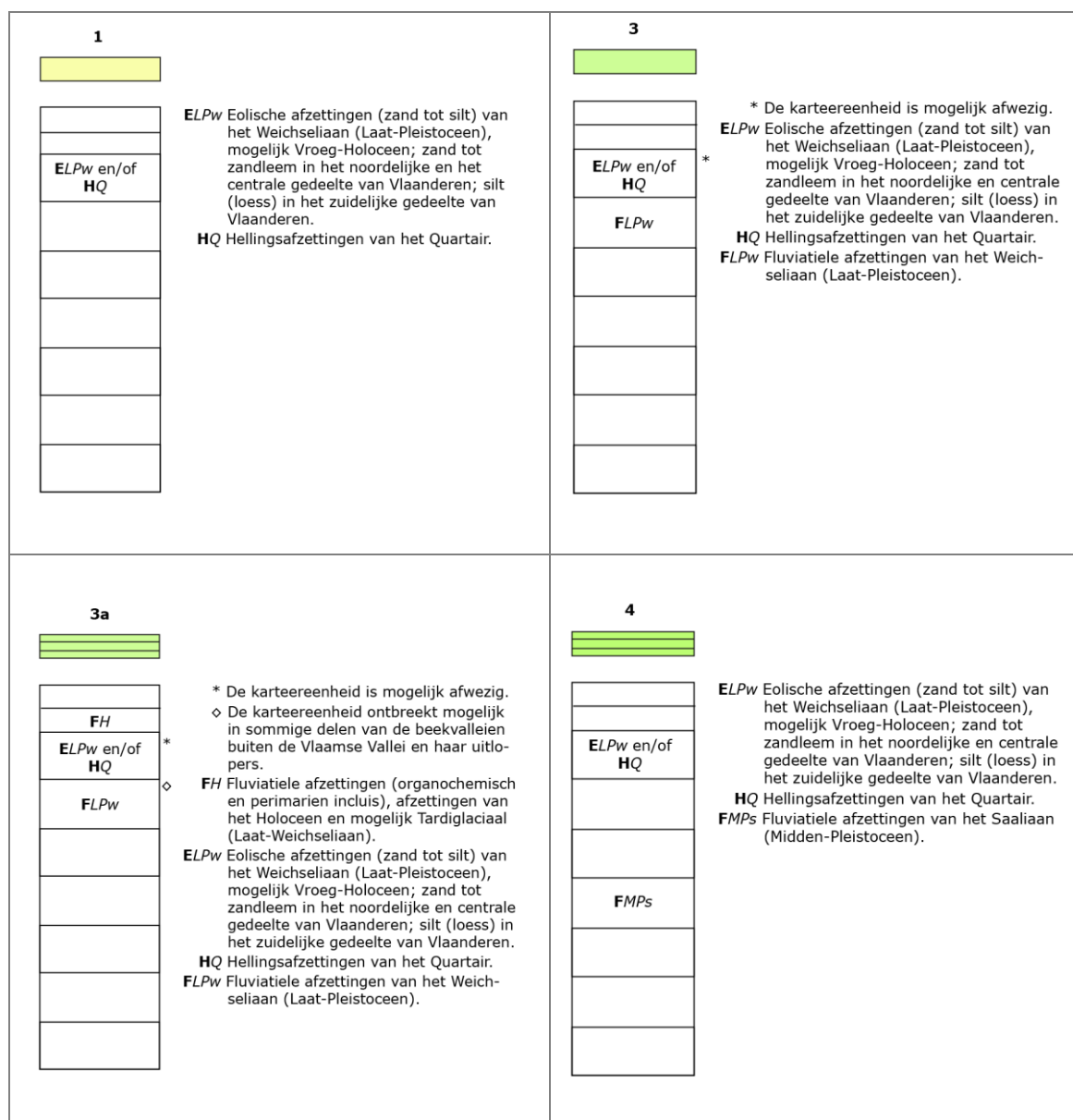
Type 3 bestaat uit eolisch zand (ELPw) uit het Weichseliaan en/of hellingsafzettingen uit het Quartair (HQ), afgezet op fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan.

Type 3a bestaat grotendeels uit eolisch zand (ELPw) uit het Weichseliaan en/of hellingsafzettingen uit het Quartair (HQ), afgezet op fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan, afgedekt met fluviatiele afzettingen van het Holoceen. Dergelijke quartairgeologische sequentie heeft een hoog archeologisch potentieel aangezien het loopvlak opnieuw werd afgedekt waardoor de kans op bewaring van paleolithicum- en mesolithicumsites hoog is.

Type 4 bestaat uit eolisch zand (ELPw) uit het Weichseliaan en/of hellingsafzettingen uit het Quartair (HQ), afgezet op fluviatiele afzettingen van het Salenian (Midden-Pleistoceen).

Figuur 16: Gedigitaliseerde Quartairgeologische kaart met het projectgebied. (Bron: Geopunt, 2020)

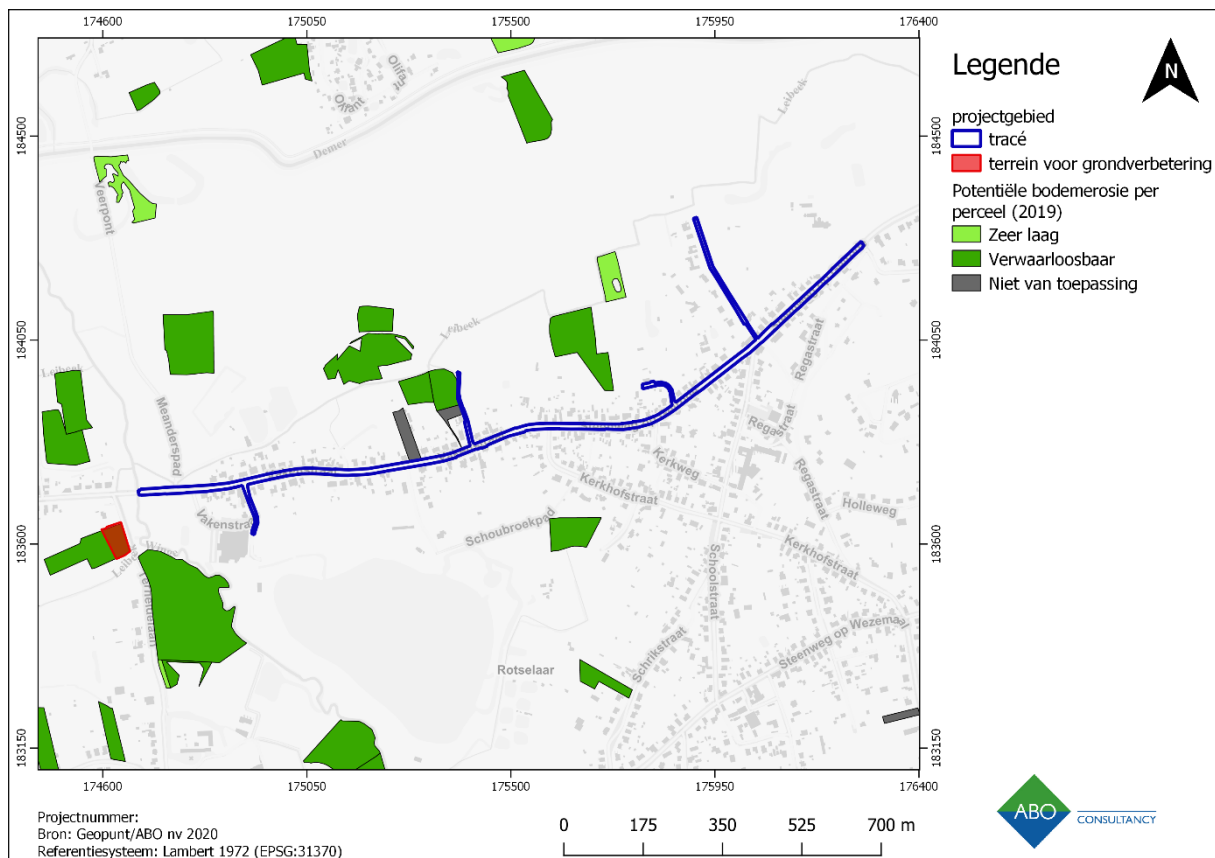
Figuur 17: Detail van de eenheden die de onderstaande Quartairgeologische kaart kenmerken (Bron: DOV 2020).

3.2.4 BODEMEROSIEKAART

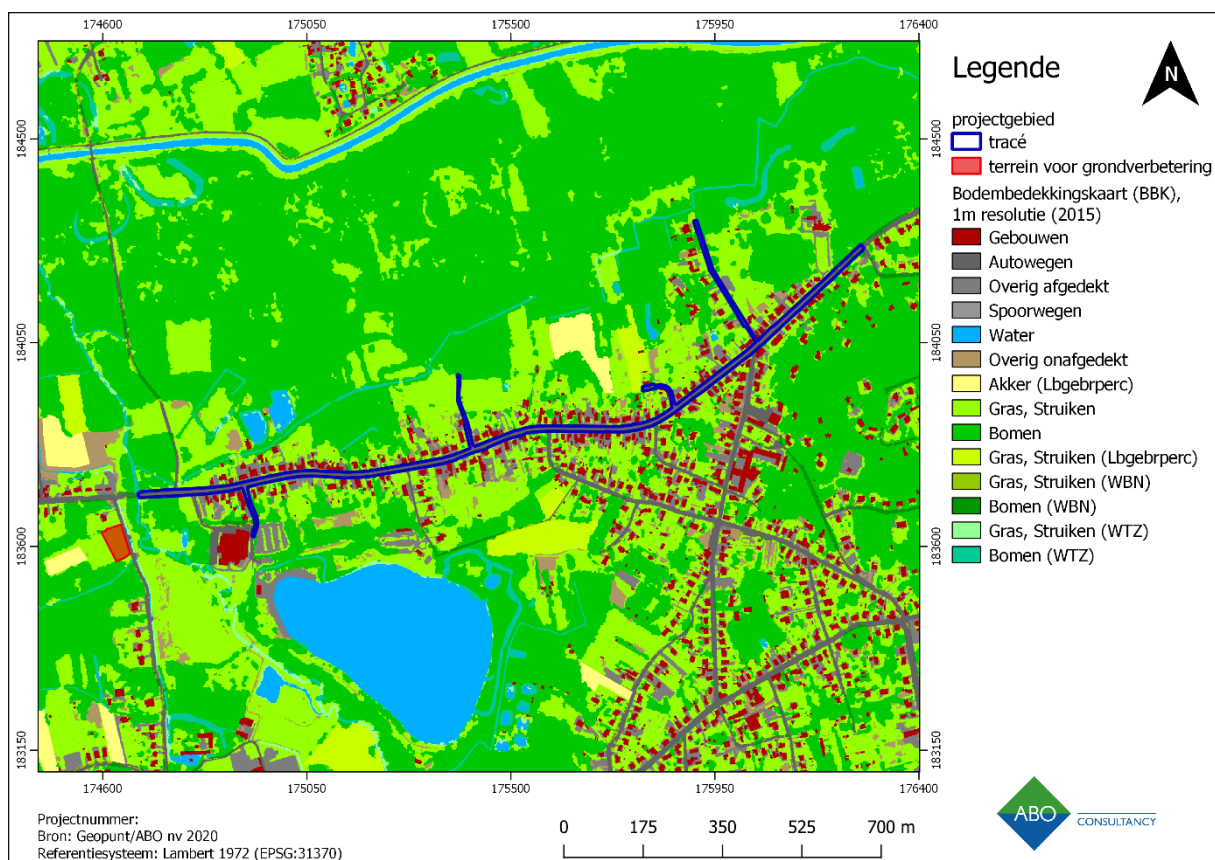
Het projectgebied bevat vier aangrenzende percelen waarbij de potentiële bodemerrosie voor twee ervan als ‘verwaarloosbaar’ en de andere twee als ‘niet van toepassing’ worden gekarteerd. In de nabije omgeving van het projectgebied is de erosiegevoeligheid voor de meeste percelen gekarteerd als zijnde ‘verwaarloosbaar’ of ‘zeer laag’ (Figuur 18). Een lage impact van erosie bevordert de bewaring van de bodemopbouw en bijgevolg ook van eventueel aanwezige archeologische resten.

3.2.5 BODEMBEDEKKINGSKAART

Volgens de Bodembedekkingskaart wordt het projectgebied gekenmerkt door de aanwezigheid van ‘andere bebouwing’, ‘weiland’, ‘akkerland’ en ‘gewestweg’. Het merendeel van de omgeving bestaat uit andere bebouwing en bebouwing met groenzones, de zogenaamde lintbebouwing (Figuur 19).

Figuur 18: Bodemerosiekaart op perceelniveau met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Geopunt, 2020)

Figuur 19: Bodembedekkingskaart met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Geopunt, 2020)

4 ASSESSMENTRAPPORT: ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

Geraadpleegde bronnen met betrekking tot archeologische voorkennis	Toelichting
Inventarissen	
Zone waar geen archeologie te verwachten valt	Relevant, cf. 4.2.2
Archeologische vooronderzoeken in de omgeving	Relevant, cf. 4.2.3
Inventaris Bouwkundig Erfgoed	Relevant, cf. 4.2.1
Centrale Archeologische Inventaris	Relevant, cf. 4.2.2
Cartografische bronnen	
Fricxkaart (ca. 1712)	Onvoldoende gedetailleerd, cf. 4.3.1
Villaretkaart (ca. 1745)	Relevant, cf. 4.3.2
Ferrariskaart (1771-1778)	Relevant, cf. 4.3.3
Atlas der Buurtwegen (1841)	Relevant, cf. 4.3.4
Vandermaelen kaarten (1846-1854)	Relevant, cf. 4.3.5
Poppkaart (1842-1879)	Relevant, cf. 4.3.6
Topografische kaart van België (1873)	Relevant, cf. Error! Reference source not found.
Topografische kaart van België (1904)	Niet relevant
Topografische kaart van België (1939)	Relevant, cf. Error! Reference source not found.
Topografische kaart van België (1969)	Relevant, cf. Error! Reference source not found.
Topografische kaart van België (1981)	Niet relevant
Topografische kaart van België (1989)	Niet relevant
Orthofotomozaïek	
Kleinschalig, zomeropnamen, panchromatisch, 1971	Relevant, cf. Error! Reference source not found.
Kleinschalig, zomeropnamen, kleur, 1979-1990	Relevant, cf. Error! Reference source not found.
Middenschallig, winteropnamen, kleur, 2000-2003	Relevant, cf. Error! Reference source not found.
Middenschallig, winteropnamen, kleur, 2005-2007	Niet relevant
Middenschallig, winteropnamen, kleur, 2008-2011	Niet relevant
Grootschalig, winteropnamen, kleur, 2013-2015	Niet relevant
Grootschalig, winteropnamen, kleur, meest recent	Relevant

Tabel 1: Geraadpleegde bronnen voor hoofdstuk 4.

4.1 HISTORISCHE SITUERING VAN ROTSELAAR

Het toponiem Rotselaar komt voor het eerst voor in 1140 als ‘Rochelar’. Deze gaat terug op de Germaanse samenstelling van *rode* (gerooid bos) en *hlaeri* (bosachtig moeras).² Het projectgebied ligt ten noordoosten van de historische dorpskern van Rotselaar. De dorpskerk Sint-Petrus werd tussen de 10^e en 11^e eeuw opgericht. Een eerste vermelding komt uit 1044 wanneer de kerk in handen komt van de kanunniken van de Sint-Bartholomeuskerk in Luik. De oorspronkelijke kerk werd mogelijk aan het einde van de 15^e eeuw of het begin van de 16^e eeuw omgebouwd tot een gotische structuur die tussen 1846 en 1848 wederom werd omgebouwd in neogotische stijl.³

In de 12^e eeuw stonden Rotselaar en Wezemaal onder het bewind van de ‘Hertog van Brabant’. Tegen het einde van deze eeuw vestigden zich hier ook zijn leenmannen. Na verloop van tijd werden deze leenmannen op hun beurt tot ‘Heren van Rotselaar en Wezemaal’ aangesteld. Rond 1215 ontstond door toedoen van Arnold III van Rotselaar de Abdij van Vrouwenpark op het jachtgebied in de zuidoostelijke hoek van het domein van Arnold III. De abdij werd meteen bebouwd met een hoeve en watermolen in het nabijgelegen gehucht *Dieve* (Drielinden). De abdij verwierf voornamelijk bekendheid als Mariabedevaartsoord.⁴

In de 14^e eeuw kwam Werchter eveneens onder de invloed van de ‘Heren van Rotselaar’. Met het overlijden van de laatste ‘Heer van Rotselaar’ werd het gebied overgedragen aan Willem van Croy waardoor deze baronie bij het graafschap Aarschot werd gevoegd. In de periode tussen 1570 en 1750 werd de regio geteisterd door oorlog waarna een periode van welvaart aanbrak voor de dorpingen die begonnen te leven van landbouw. Ook in Rotselaar en Wezemaal werden wijngaarden gecultiveerd waarbij tot omstreeks 1830 in Wezemaal de wijncultuur floreerde. In de 20^e eeuw bestond de industriële vooruitgang in Rotselaar uit zuivelfabrieken en plasticverwerking. In Rotselaar werd tijdens de Eerste Wereldoorlog de zogenaamde ‘Slag aan de Molen’ uitgevochten op 12 september 1914. Na de Eerste Wereldoorlog bloeide Rotselaar wederom op waardoor hier meerdere residentiële wijken ontstonden.⁵

Figuur 20: Rotselaar, zoals aangeduid op de Ferrariskaart (1771-1778). (Bron: Geopunt 2020).

² “Maurits Gysseling: Toponymisch Woordenboek (1960)”, 864.

³ “Parochiekerk Sint-Petrus”.

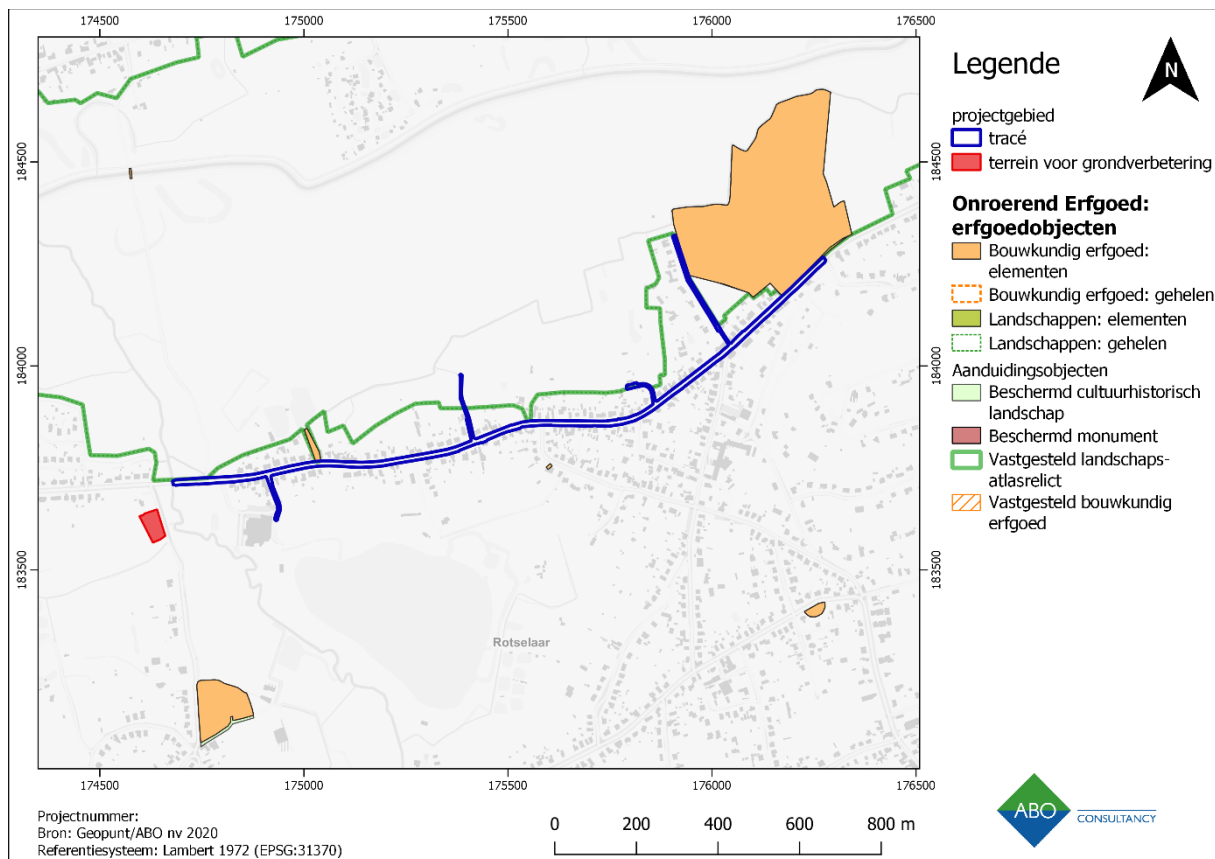
⁴ “Abdij van Vrouwenpark, heden klooster der montfortanen”.

⁵ Vandeputte, *Gids Voor Vlaanderen 2007*, 1019-1022.

4.2 INVENTARISSEN ONROEREND ERFGOED

4.2.1 INVENTARIS ONROEREND ERFGOED

Volgens de Inventaris Onroerend Erfgoed zijn er enkele meldingen van verschillende erfgoedobjecten die grenzen aan het projectgebied (Figuur 21). Dit zijn zowel relictten uit de landschapsatlas en vastgesteld bouwkundig erfgoed. Wat betreft het bouwkundig erfgoed ligt de meerderheid van de gekende locaties ten noorden en zuiden van het projectgebied. Het onderzoeksgebied doorsnijdt geen enkel erfgoed, behalve een klein stuk van de Vakenstraat die in de 'Demer- en Laakvallei tussen Aarschot en Werchter' gelegen is.

Figuur 21: Weergave van de meldingen uit de Inventaris Onroerend Erfgoed op en rondom het projectgebied. (Bron: Inventaris Onroerend Erfgoed, 2020).

Het betreft onder andere de volgende meest relevante meldingen:

ID	Locatie	Omschrijving	Datering
214122	Vakenstraat 31, Rotselaar	Woonstalhuis (verbouwd of gesloopt)	19 ^{de} eeuw
214121	Steenweg op Gelrode 73-75, Rotselaar	Regahof	19 ^{de} eeuw
216434	Kerkhofstraat 2, Rotselaar	Bijgebouw in stijl- en regelwerk	Eerste helft 19 ^{de} eeuw
1144	Pastorijstraat 6, Rotselaar	Pastorie Sint-Petrusparochie en tuin	17 ^{de} eeuw, vóór WO I
1153	Provinciebaan 2-4, Torenstraat 5, Rotselaar	Brouwerij Mena en bijgebouwen	interbellum

Het woonstalhuis (ID. 214122) ten noorden van het tracé is een voorbeeld van een eenvoudig woonstalhuis typisch voor deze arme landbouwstreek uit de 19de eeuw. Het bestaat uit een verankerde bakstenen constructie van drie traveeën en anderhalve bouwlaag onder een overkragend zadeldak dat met pannen is opgebouwd. De twee linkse traveeën worden ingenomen door het woonhuis en de rechtse travee bevat de stalling.

Figuur 23: Woonstalhuis. (Bron: Inventaris Onroerend Erfgoed 2020)

Het Regahof (ID. 214121) bevindt zich langs het oostelijk uiteinde van het onderzoeksgebied. Het is een eclectisch kasteel uit het laatste kwart van de 19de eeuw, gelegen op een oudere site met tegen de straat een portierswoning uit dezelfde periode. Het kasteel ligt in een park dat is aangelegd in een late landschappelijke stijl. Het wordt al op de Ferrariskaart weergegeven als een bijna gesloten complex met de naam "*Cense de Rega*". Het is een gebouw met een complexe plattegrond onder een leien dak. In het landschappelijk park bevinden zich nog enkele architecturale elementen: een grot bestaande uit met cement gebonden zandsteenknollen en een boogbrug over de serpentinevijver met een smeedijzeren leuning.

Figuur 22: Het Regahof. (Bron: Inventaris Onroerend Erfgoed 2020).

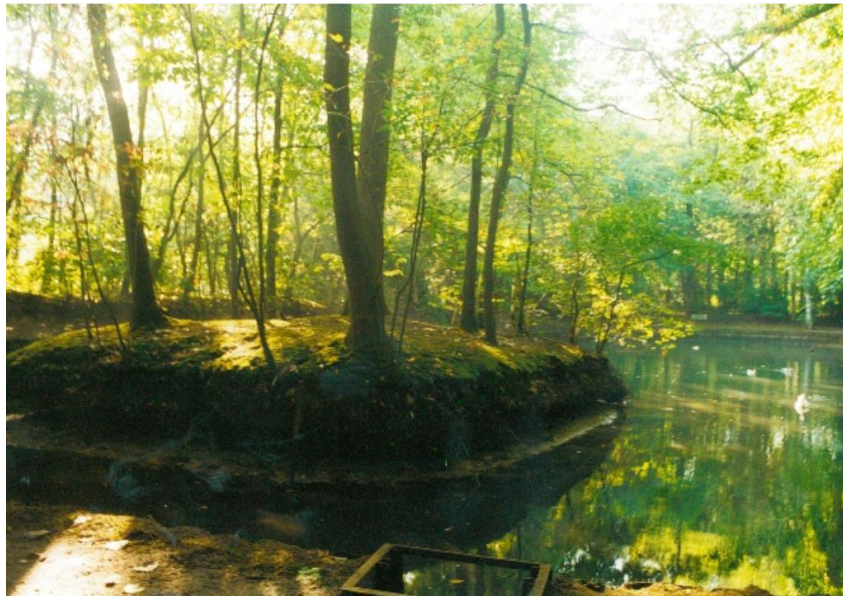
Het bijgebouw (ID. 216434) is een zeldzaam bewaard voorbeeld van de destijds landelijke omgeving van het gehucht Heikant en is een veelvuldig voorkomend gebouw in leem- en vakwerk. Op de Ferrariskaart is het perceel aangeduid als akker, maar de Atlas der Buurtwegen toont reeds een bebouwing op dit perceel. Het gebouw is loodrecht op de straat ingeplant en de dag van vandaag is het nog gedeeltelijk aanwezig in leem- en vakwerkbouw onder een zadeldak van Vlaamse pannen.

Figuur 24: Bijgebouw. (Bron: Inventaris Onroerend Erfgoed 2020).

Ten noorden van het onderzoeksgebied bevindt zich het **Demer- en Laakvallei tussen Aarschot en Werchter**. De Demervallei is de meest oostelijke uitloper van de 'Vlaamse Vallei'. Gedurende lange tijd vormde de Laakvallei de watervoerende vallei van

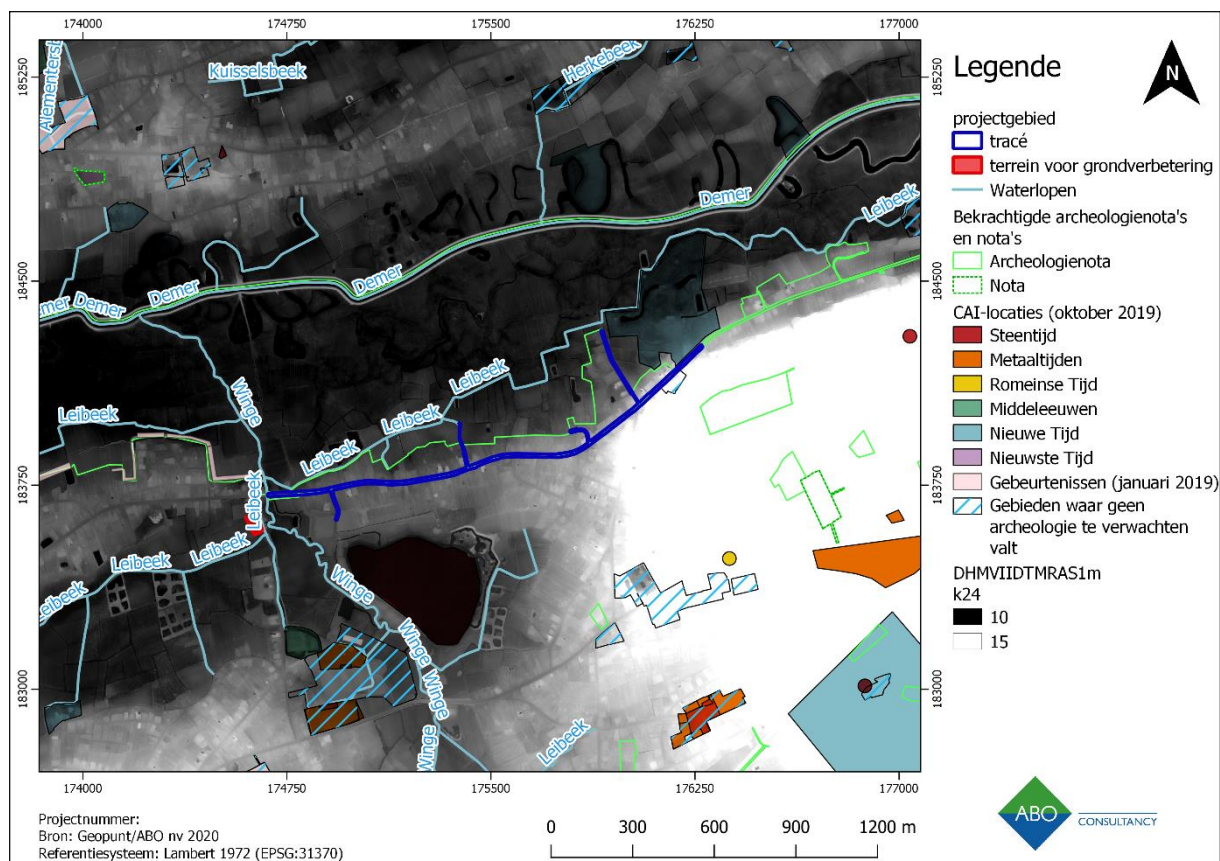
de Demer, tijdens deze periode werden de paleomeanders van Vorsdonk-Turfputten en Putten van Fonteyn gevormd. In deze meanders vormde zich een veenlaag die in de 20ste eeuw werd gewonnen, de plekken waar het veen niet is gewonnen herbergen een bijzonder bodemarchief. Naast de natuurwetenschappelijke waarde is het gebied ook historisch, esthetisch, sociaal-cultureel belangrijk voor de omgeving. Binnen dit landschapsrelict bevindt zich ook een historische tuin, het **Domein van het landhuis Rega's hof**. Het is een ca. 12 hectare groot park in de late landschappelijke stijl met grot en serpentijnevijver, aangelegd in de jaren 1880 rond een eclectisch kasteel met neogotische kapel, op de plaats van een 18de-eeuws 'huis van plasantie'. Het is een vroeg 18de-eeuwse eilandtuin en diverse oude bomen bleven er bewaard.

Figuur 25: Domein van het landhuis Rega's Hof. (Bron: Inventaris Onroerend Erfgoed 2020)

4.2.2 CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS

Op het projectgebied zelf bevinden zich geen vermeldingen uit de Centrale Archeologische Inventaris (Figuur 26). De CAI beschrijft in de nabije omgeving achttien vondstenlocaties voor steentijd, metaaltijden, Romeinse tijd, middeleeuwen en nieuwe tijd.

Figuur 26: Alle CAI-meldingen in een ruime omgeving van het projectgebied. (Bron: CAI, 2020).

In de ruimere omgeving van het projectgebied zijn er achttien meldingen uit de Centrale Archeologische Inventaris aangetroffen. Het betreft voornamelijk informatie op basis van literatuur en cartografie. De meldingen overbruggen een periode vanaf de steentijd tot en met de nieuwe tijd.

ID	Naam/locatie	Omschrijving	Datering
3302	Toren ter Heide R1	Vondstmelding van vondstenconcentratie met lithisch materiaal en organisch materiaal door Boschmans A. in 1980. ⁶	steentijd
150683	Heikantberg 2	losse vondst van lithisch materiaal (silex kling en pijlpunt) door Verbeeck M. in 1982. ⁷	steentijd
150682	Heikantberg 1	Vondstenconcentratie van lithisch materiaal uit silex en Wommersomkwartsiet, waaronder een klingschrabber, kernen, afslagen, microklingen, door Vermeeck M. in 1982. ⁸	steentijd
967	Heikant II	Vondstmelding van urnen uit de late bronstijd in 2000.	metaaltijden
968	Hellichtstraat-Broekstraat	Vondstmelding van vondstenconcentratie van 8 urnen in 1986.	metaaltijden

⁶ Boschmans, "De vuistbijlen van Rotselaar".

⁷ "Archeologische inventaris van noordoost-brabant | Bibliotheek Onroerend Erfgoed".

⁸ "Archeologische inventaris van noordoost-brabant | Bibliotheek Onroerend Erfgoed".

150382	Winterdijk Sleuf 7 en 9	Afvalpakket uit de midden-ijzertijd met onder meer blauw kraaltje in glaspasta, weefgewichtje, spinklosje en scherven door Schynkel E. et al. In 2009. ⁹	metaaltijden
3306	Heikant I	Meerdere structuren bestaande uit urnen en bijpotje en verder nog een losse vondst van een knopsikkel. Door Boschmans A. in 1995. ¹⁰	metaaltijden
159832	Terheidelaan I	Vondstenconcentratie van aardewerkfragmenten in boorkernen en organisch materiaal zoals hout en houtskool. Door Cornelis L. et al. In 2012. ¹¹	metaaltijden
159893	Terheidelaan II	Vondstenconcentratie van aardewerk en een moerassige oppervlaktehorizont. Door Cornelis et al. In 2012. ¹²	metaaltijden
150693	Heirbaan	Een pot met munten door Verbeeck M. in 1982. ¹³	Romeinse tijd
20014	Kasteel van Terheiden	Een donjon en een kapel die reeds voor 1363 bestond. Door Verbeeck M. in 1982. ¹⁴	middeleeuwen
1194	Torenveld	Versterkt kasteel met een toren van ijzerzandsteen. Kapel waarvan de slotkapel zich bevond boven de kelders van het kasteel. Deze kapel bestond reeds voor 1280. Door Claes B. in 2002. ¹⁵	middeleeuwen
1977	Beemdenstraat-site met walgracht	Site met walgracht door Van Ermen E. in 1998. ¹⁶	Nieuwe tijd
159025	Rega's hof	Site met walgracht uit cartografie/iconografie/fotografie.	Nieuwe tijd
159029	Redoute Kerken Ham	Redoute door Guislain H. in 1996. ¹⁷	Nieuwe tijd
159030	Versterkingstoren in de Papeneusel	Versterkingstoren(?) door Guislain H. in 1996. ¹⁸	Nieuwe tijd
159033	Spicht Broeck	Versterking door Van Ermen E. in 1998. ¹⁹	Nieuwe tijd
158980	Site met walgracht	Site met walgracht door cartografie/iconografie/fotografie.	Nieuwe tijd

Tabel 2: Overzichtstabel relevante dichtstbijzijnde CAI-locaties. (Bron: CAI, 2020)

Ten zuiden van het onderzoeksgebied, aan de plas van Rotselaar (ID. 3302), werden unieke vondsten aangetroffen uit het Midden-Paleolithicum. De site is gelegen op de alluviale vlakte van de Winge, bij de samenvloeiing van de Demer, op de rechteroever van de rivier. Het merendeel van het materiaal werd in het opgespoten zand aangetroffen, afkomstig van de zandwinningswerken en gestort op “de Plein” van Holsbeek. Het lithische materiaal bestaat uit artefacten die als oppervlaktevondsten kunnen beschouwd worden. Het betreft zowel verse (144) als gerolde (36) industrie. De artefacten werden uit silex, Wommersomkwartsiet, ftaniet en glimmerzandsteen vervaardigd. Het betreft hier verschillende afslagen, spitsen, schrabbers, klingen, messen en minstens 8 vuistbijlen. De verste serie behoort tot de Mousteriaan van de Acheuleaantraditie, type A met het gebruik van de Levallois-techniek. De gerolde serie behoort tot Laat-Acheuleaan of Midden-Paleolithicum. Naast de lithische artefacten werden ook

⁹ Schynkel, Gierts, en Borre, “Archeologisch vooronderzoek te Rotselaar, Winterdijk langs de Demer”.

¹⁰ Boschmans, “Urnenveld te Rotselaar”.

¹¹ Cornelis, Cosyns, en Sevenants, “Archeologische prospectie met ingreep in de bodem te Rotselaar - Terheidelaan”.

¹² Cornelis, Cosyns, en Sevenants.

¹³ “Archeologische inventaris van noordoost-brabant”.

¹⁴ “Archeologische inventaris van noordoost-brabant”.

¹⁵ Claes, “Castrale mottes in Vlaams-Brabant. Inventaris en vergelijking”.

¹⁶ Van Ermen, *De wandkaarten van het hertogdom Aarschot 1759-1775*.

¹⁷ Guislain, “Wat waren de spichten tussen Betekom en Werchter”.

¹⁸ Guislain.

¹⁹ Van Ermen, *De wandkaarten van het hertogdom Aarschot 1759-1775*.

faunaresten uit de laatste ijstijd aangetroffen zoals mammoet, wolharige neushoorn, paard, steppebison, rendier, reuzenhert en holhyena.

Aan de Terheidelaan 1 in Rotselaar (ID. 159832), ten zuiden van het onderzoeksgebied en op ca 200 m van het terrein voor grondverbetering, zijn IJzertijd sporen aangetroffen. Tijdens booronderzoek zijn in de boorkernen aardewerkfragmenten aangetroffen in het zuidelijk deel van het terrein op de grens tussen de oppervlaktehorizont en de onderliggende lagen van de moerasbodem. Deze scherven zijn zeer goed bewaard gebleven en bevinden zich mogelijk op een scherp afgelijnde stratigrafische positie, wat kan wijzen op een depositie gedurende een zeer korte periode. Naast aardewerk zijn ook organische resten aangetroffen. In de latere fase van het onderzoek zijn sporen van zandontginning aangetroffen. De symmetrie in de ligging van deze sporen is het gevolg van de systematische ontginning. De ontginningsputten waren twee spadesteken breed. Deze ontginning dateert uit de nieuwste tijd. Ten slotte werden ook drie sporen op een lijn aangetroffen, vermoedelijk gaat het hier om laat-middeleeuwse paalkuilen.

Aan de Terheidelaan 2 in Rotselaar (ID. 159893), in de directe omgeving van de vindplaats van Terheidelaan 1 (ID. 159832) werd in 2011 een archeologische opgraving verricht. De bewaringsomstandigheden zijn ideaal voor vondsten, met dank aan de moerasachtige oppervlakte die gedurende een lange periode stabiel gebleven is. Er werden 69 aardewerkfragmenten gevonden. De scherven lagen *in situ* in één horizontaal vlak. Het betrof meestal relatief grote scherven, waarvan sommigen wel gebroken waren. Dat kan een indicatie zijn dat de scherven niet op één moment maar toch binnen een korte tijdspanne gedeponeerd werden. Ook de goede bewaringstoestand en het relatief hoog percentage aan grote scherven geven eerder aan dat het hier gaat om intentioneel weggegooid vaatwerk en niet om weggegooid nederzettingsafval (waarvan aardewerk een fractie uitmaakt). Of we echt mogen spreken van een rituele depositie van vaatwerk valt op basis van de huidige onderzoeksresultaten niet te zeggen. Naast aardewerk zijn een lithisch artefact gevonden en een drietal langwerpige beenplaten, waarvan één bewerkingssporen vertoonde.

In de zandwinning aan de hoek van de Kerkhofstraat en de heirbaan, aan de zuidwestelijke voet van de Heikantberg werd in de jaren 1950 een toevalsvondst gemeld (ID. 150693). Een muntschat werd gevonden in een aardewerken potje. De muntschat dateert uit de Romeinse Tijd.

In het centrum van het oude Bexem stond een pachthof van de familie Briers (17de eeuw) dat later een andere invulling kreeg onder Rega (ID. 159025). Het complex is zichtbaar op de Wandkaarten van het Hertogdom Aarschot (Joris 1759-1775), Ferraris en Popp en bevestigt een beeld van weinig verandering nadien. De kern van het landgoed is een bijna gesloten complex van gebouwen en enkele losstaande gebouwtjes aan de zuidrand van de alluviale vlakte van de Demer. De kaarten tonen een configuratie van gebouwen die vergelijkbaar is met de die van de grote hoeves in de omgeving in die tijd, al werd het hof minstens al sinds het begin van de 18de eeuw gebruikt als huis van de plaisantie. Het goed ontleent zijn naam aan Hernicus Jospehus Rega, geneesheer, professor en rector van de universiteit van Leuven, die het in 1724 had aangekocht en die vermoedelijk ook verantwoordelijk is voor de hoger beschreven aanleg.

Samenvattend kan gesteld worden dat er in de omgeving een zeker potentieel aanwezig is voor vindplaatsen van de steentijd tot de nieuwe tijd. Zoals meerdere onderzoeken recent aangetoond hebben, zijn de bewaringsomstandigheden uitzonderlijk goed met dank aan de moerassigheid van het gebied. Bewoningssporen uit de IJzertijd en Romeinse periode werden niet aangetroffen, vondsten wijzen dan ook eerder niet op een huishoudelijke context maar wel op mogelijke rituele deposities.

4.2.3 ARCHEOLOGISCHE VOORONDERZOEKEN IN DE DIRECTE OMGEVING

In de directe omgeving van het projectgebied werden sinds 2016 voor verschillende locaties in totaal zestien archeologienota's en twee nota's opgesteld. Onderstaande tabel geeft een overzicht met een korte beschrijving van de uit te voeren of uitgevoerde maatregelen, bestaande bureaustudies, langschappelijke boringen (LBO), verkennende en/of waarderende boringen (VBO en WBO) en proefputtenonderzoek (PS) (Tabel 3).

Vier van de archeologienota's hadden als resultaat een verder vooronderzoek in uitgesteld traject. Beide nota's bevatten een onderzoek dat volledig afgerond was en waar geen verder onderzoek meer nodig is. Er zijn twee archeologienota's met een vrijgave en twee met een gedeeltelijke vrijgave. Bij het merendeel is reeds verder vooronderzoek uitgevoerd in de vorm van LBO's of is vooronderzoek geadviseerd in uitgesteld traject. Bij archeologienota ID.1854 heeft Onroerend Erfgoed bijkomende voorwaarden opgelegd aangezien de opeenvolging van het voorgesteld vooronderzoek niet correct was.

ID	Naam	Type	Datum	Conclusie
7485	Vooronderzoek_Rotselaar_Hermansstraat ²⁰	nota	2018-05-24	Verder vooronderzoek beginnende met LBO uitgevoerd op 19 april 2018. Op basis hiervan <i>proefsleuven</i> uitgevoerd op 14 mei 2018 waarbij geen vondsten gedaan zijn en men kon concluderen dat er <i>geen site aanwezig</i> is.
12469	Vooronderzoek_Rotselaar_Heirbaan ²¹	nota	2019-09-25	Verder vooronderzoek uitgevoerd met LBO op 13 augustus 2013. Uit het landschappelijke booronderzoek blijkt wel dat eventuele archeologische niveaus waarschijnlijk verstoord worden door de geplande werkzaamheden omdat de bodemopbouw weinig verstoord is. Op een niet belangrijk deel van het onderzoeksgebied is een onduidelijke ijzer-B-horizont bewaard gebleven. Voor die delen van het terrein waar de B-horizont aangetoond is wordt een verkennend booronderzoek geadviseerd. Nadat alle onderzoeken naar steentijdsites zijn afgerond, wordt geadviseerd om proefsleuven te trekken om sporensites op te kunnen sporen. Dit VBO werd uitgevoerd op 3 september 2019. Hierbij werden AC-horizonten zonder steentijdsites vastgesteld. <i>Proefsleuven</i> op 17 september 2019. Acht proefsleuven werden aangelegd met telkens een profielput. Geen archeologisch relevante sporen. Dus geen verder archeologisch onderzoek nodig.
1112	Vooronderzoek_Rotselaar_Sint-Pietersstraat ²²	Archeologie-nota	2016-11-24	LBO uitgevoerd in 2014 . Enkele sporen aangetroffen tussen de 18 ^{de} /19 ^{de} -20 ^{ste} eeuw. Te weinig kans op kenniswinst aangezien de te onderzoeken oppervlakte

²⁰ "Vooronderzoek Rotselaar Hermansstraat".

²¹ "Vooronderzoek Rotselaar Heirbaan".

²² "Vooronderzoek Rotselaar Sint-Pietersstraat".

				te klein is. Dus geen verder archeologisch onderzoek nodig.
2290	Vooronderzoek_Rotselaar_Hermansstraat ²³	Archeologie-nota	2017-02-22	Bodemkundig gezien wordt de aanwezigheid van een plaggendek gesitueerd, met daaronder mogelijk een Podzol. De eventuele aanwezigheid van een plaggendek en een Podzol betekenen gunstige bewaringsomstandigheden voor eventuele aanwezige prehistorische artefactensites. Wat betreft grondsporensites bezit het projectgebied een middelmatig tot hoog archeologisch potentieel voor sites vanaf de metaaltijden tot en met de (post)middeleeuwen. Het projectgebied behoort tot een ruimere regio die zeer intensief bewoond is geweest in het verleden. In de late en post-middeleeuwen werd in de omgeving regelmatig gevochten, waardoor potentieel resten van kampementen kunnen worden aangetroffen. Dus advies voor vooronderzoek in uitgesteld traject met ingreep in de bodem bestaande uit landschappelijke boringen waarbij bepaald wordt of de gewenste Podzol nog aanwezig is. Indien de Podzol wel nog aanwezig blijkt, wordt door middel van archeologische boringen een steentijd artefactensite opgespoord. Indien tijdens dit onderzoek artefacten worden aangetroffen, worden extra boringen geplaatst om de omvang en de begrenzing van de concentratie te kunnen vatten (waarderend archeologisch booronderzoek). Afhankelijk van de diepte kan eventueel geopteerd worden om manueel een profielput te maken met als doel meer informatie te verzamelen over de aangetroffen artefacten. Na de afbakening van een zone die moet opgegraven worden conform de methodes voor een steentijdopgraving, worden proefsleuven gegraven op de rest van het terrein.

²³ "Vooronderzoek Rotselaar Hermansstraat".

1854	Vooronderzoek_Rotselaar_Hellichtstraat ²⁴	Archeologie-nota	2017-01-24	Onroerend erfgoed heeft volgende voorwaarden gesteld: De landschappelijke boringen dienen anders geschikt te worden over het terrein. Ze mogen niet in of in de onmiddellijke nabijheid van de (af te breken) huidige bebouwing of verstoringen vallen. Het programma van maatregelen is niet logisch uitgewerkt. Eerst worden boringen voorgesteld, gevolgd door proefsleuven en dan wordt verwezen naar verkennende archeologische boringen en waarderende archeologische boringen. Dit is niet de volgorde waarin dit op het terrein moet uitgevoerd worden. Dit dient aangepast te worden. Vooronderzoek in uitgesteld traject met <i>LBO</i> .
4456	Vooronderzoek_Rotselaar_Rotselaar Zallakenstraat ²⁵	Archeologie-nota	2017-08-16	Gedeeltelijke vrijgave voor het traject op de Steenweg op Gelrode, Demerstraat en Zallakenstraat. Ook vrijgave voor het westelijk deel van het perceel 24094E0347/00E000. Wel verder onderzoek geadviseerd voor het terrein van de geplande oostelijke werfzone op perceel 24094E0290/00D000 en het geplande terrein voor grondverbetering op perceel 24094E0269/00B000. dit vooronderzoek is in uitgesteld traject en zal bestaan uit <i>LBO</i> .
4073	Vooronderzoek_Rotselaar_Rotselaar Olmendreef ²⁶	Archeologie-nota	2017-07-07	Vooronderzoek in uitgesteld traject . Zowel met en zonder ingreep in de bodem. Beginnende met <i>LBO</i> en indien nodig <i>VBO</i> , <i>WBO</i> en <i>proefsleuven</i> .
5545	Vooronderzoek_Rotselaar_Steenweg op Wezemaal 63 ²⁷	Archeologie-nota	2017-11-24	Vrijgave want slechte kosten-baten analyse en te kleine oppervlakte voor kenniswinst.
7493	Vooronderzoek_Rotselaar_Bosbessenlaan ²⁸	Archeologie-nota	2018-05-25	Vrijgave omdat de uitvoer van dit vooronderzoek binnen de huidige vergunningaanvraag niet mogelijk is. Het terrein is momenteel immers te bebost om verdere vervolgonderzoeken te kunnen uitvoeren. Gezien het rooien van deze bomen geen deel uitmaakt van de huidige verkavelingsaanvraag is het eveneens niet mogelijk om deze vervolgonderzoeken uit te voeren in een uitgesteld traject, na het afleveren van deze vergunning. Daarnaast is de oppervlakte die in de toekomst effectief bodemingrepen uitgevoerd zullen worden zodanig klein en versnipperd, dat

²⁴ "Vooronderzoek Rotselaar Hellichtstraat".

²⁵ "Vooronderzoek Rotselaar Rotselaar Zallakenstraat".

²⁶ "Vooronderzoek Rotselaar Rotselaar Olmendreef".

²⁷ "Vooronderzoek Rotselaar Steenweg op Wezemaal 63".

²⁸ "Vooronderzoek Rotselaar Bosbessenlaan".

				bijkomend vooronderzoek kosten-baten weinig zin heeft.
10148	Vooronderzoek_Rotselaar_Rotselaar Aarschot Demermeanders DP3 en DP6 ²⁹	Archeologie-nota	2019-02-07	<i>LBO uitgevoerd</i> maar de resultaten van het landschappelijk bodemonderzoek hebben aangetoond dat er archeologisch relevante lagen aanwezig kunnen zijn maar dat deze zich niet ter hoogte van de toekomstige bodemingrepen bevinden. Geen verder vooronderzoek nodig.
9862	Vooronderzoek_Rotselaar_Heirbaan ³⁰	Archeologie-nota	2019-01-10	Uitgesteld verder vooronderzoek met eerst <i>LBO</i> en mogelijk <i>VBO/WBO</i> en/of <i>proefsleuven</i> .
10463	Vooronderzoek_Rotselaar_Dennenlaan ³¹	Archeologie-nota	2019-03-08	Uitgesteld verder vooronderzoek. Eerst <i>LBO</i> met geen vervolg of <i>VBO</i> . <i>VBO</i> eventueel gevolgd door <i>WBO</i> en/of <i>proefputten</i> . Dit allemaal voorafgaand aan het <i>proefsleuvenonderzoek</i> .
10668	Vooronderzoek_Rotselaar_Esdreef ³²	Archeologie-nota	2019-03-26	Gedeeltelijke vrijgave. Geen onderzoek mogelijk in de zones waar reeds bebouwing aanwezig is en de zone waar de reeds aanwezige bomen zullen blijven staan. Wel vervolgonderzoek in uitgesteld traject waar de bomen in functie van de verkaveling en toekomstige bebouwing gerooid zullen worden (ca. 2.286 m ²). Beginnende met <i>LBO</i> en afhankelijk van de resultaten al dan wel verder archeologisch onderzoek. Bij een intacte bodem zonder bewaarde B-horizont en/of E-horizont of begraven paleobodem is er geen verwachting voor goed bewaarde steentijdsites dus verder met <i>proefsleuven</i> . Bij een intacte bodem met wel bewaarde B-horizont en/of E-horizont of begraven paleobodem aanwezig is, is er een verwachting voor goed bewaarde steentijdsites: archeologische boringen (<i>VBO</i> , <i>WBO</i>), <i>proefputtenonderzoek</i> , gevolgd door <i>proefsleuvenonderzoek</i> . Bij een zware verstoring bij het hele projectgebied zal geen vervolgonderzoek uitgevoerd worden. Indien er slechts gedeeltelijke verstoring zal beperkt verder onderzoek uitgevoerd worden in de niet verstoorde delen.
11254	Vooronderzoek_Rotselaar_Heikantberg ³³	Archeologie-nota	2019-05-20	Gedeeltelijke vrijgave van de restpercelen waar geen werken uitgevoerd zullen worden, de zones van gratis grondafstand en eveneens de zones die niet gerooid zullen worden. Het vervolgonderzoek zal

²⁹ "Vooronderzoek Rotselaar Rotselaar Aarschot Demermeanders DP3 en DP6".

³⁰ "Vooronderzoek Rotselaar Heirbaan".

³¹ "Vooronderzoek Rotselaar Dennenlaan".

³² "Vooronderzoek Rotselaar Esdreef".

³³ "Vooronderzoek Rotselaar Heikantberg".

				enkel uitgevoerd worden daar waar bomen gerooid worden en de toekomstige bebouwing gepland is. Het vervolgonderzoek begint met de uitvoering van VBO. Dit gebeurt, net zoals bij de geplande werken, in de zeven fases. Het gaat over een gebied van ca. 5.007 m² dat onderzocht zal worden. Afhankelijk van de resultaten al dan niet verder archeologisch onderzoek. Bij een intacte bodem zonder bewaarde B-horizont en/of E-horizont of begraven paleobodem is er geen verwachting voor goed bewaarde steentijdsites dus verder met proefsleuven. Bij een intacte bodem met wel bewaarde B-horizont en/of E-horizont of begraven paleobodem aanwezig is, is er een verwachting voor goed bewaarde steentijdsites: archeologische boringen (VBO, WBO), <i>proefputtenonderzoek</i>, gevolgd door <i>proefsleuvenonderzoek</i>. Bij een zware verstoring bij het hele projectgebied zal geen vervolgonderzoek uitgevoerd worden. Indien slechts gedeeltelijke verstoring zal beperkt verder onderzoek uitgevoerd worden in de niet verstoorde delen.
13396	Vooronderzoek_Rotselaar_Dennenlaan ³⁴	Archeologie-nota	2019-12-18	Gedeeltelijke vrijgave van de noordelijke zone met private toegangswegen die bebost blijft en per bouwkaavel wordt ook een private boszone voorzien waar geen bomen gekapt mogen worden. Uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem zal enkel gebeuren ter hoogte van de inrichtbare zone van de bouwkaavels. Er zullen bomen gekapt worden maar dit zal tot het minimum beperkt worden. Dit zal minstens gebeuren ter hoogte van de woningen zelf. Indien archeologische resten aanwezig zijn zullen deze dan ook verstoord worden. De ontbossing zal niet in één keer gebeuren maar in de negen fases gelijklopend met de negen bouwfases van de loten. Het hoog archeologisch potentieel voor steentijdsites zorgt ervoor dat reeds vanaf een kleine oppervlakte kenniswinst bekomen kan worden. LBO zal worden uitgevoerd. Indien verstoorde bodem geen verder onderzoek. In geval van zones met voldoende intacte bodemopbouw (begraven A-horizont, E-horizont, of goed bewaarde B-horizont onder antropogeen bewerkte lagen/ oudere paleobodems) die duiden op de mogelijke aanwezigheid van

³⁴ "Vooronderzoek Rotselaar Dennenlaan".

				steentijdsites zal er eerst een <i>VBO</i> uitgevoerd worden, eventueel gevolgd door een <i>WBO</i> en/of <i>proefputten</i> voor het vinden van mogelijke steentijdsites.
12654	Vooronderzoek_Rotselaar_Rotselaar Broekstraat ³⁵	Archeologie-nota	2019-10-11	Vooronderzoek in uitgesteld traject. Eerst een <i>LBO</i> . Indien er bodems met potentieel voor steentijdsites gedetecteerd worden of steentijd artefacten worden aangetroffen wordt <i>VBO</i> uitgevoerd. Indien dit potentieel er niet is, kan overgegaan worden naar het <i>proefsleuvenonderzoek</i> . Indien uit deze boringen anderzijds blijkt dat delen van het plangebied zodanig verstoord zijn dat er geen archeologische bodemarchief meer bewaard is, dan volgt geen verder vooronderzoek.
12632	Vooronderzoek_Rotselaar_Kruisboogstraat ³⁶	Archeologie-nota	2019-10-09	Vooronderzoek in uitgesteld traject. Eerst zal een <i>LBO</i> uitgevoerd worden. Indien verstoorde bodem geen verder onderzoek. In geval van zones met voldoende intacte bodemopbouw (begraven A-horizont, E-horizont, of goed bewaarde B-horizont onder antropogeen bewerkte lagen/oudere paleobodems) die duiden op de mogelijke aanwezigheid van steentijdsites zal er eerst een <i>VBO</i> uitgevoerd worden, eventueel gevolgd door een <i>WBO</i> en/of <i>proefputten</i> .

Tabel 3: Overzichtstabel archeologische rapporten. (Bron: Centrale Archeologische Inventaris, 2019)

³⁵ "Vooronderzoek Rotselaar Rotselaar Broekstraat".

³⁶ "Vooronderzoek Rotselaar Kruisboogstraat".

4.3 CARTOGRAFISCHE BRONNEN

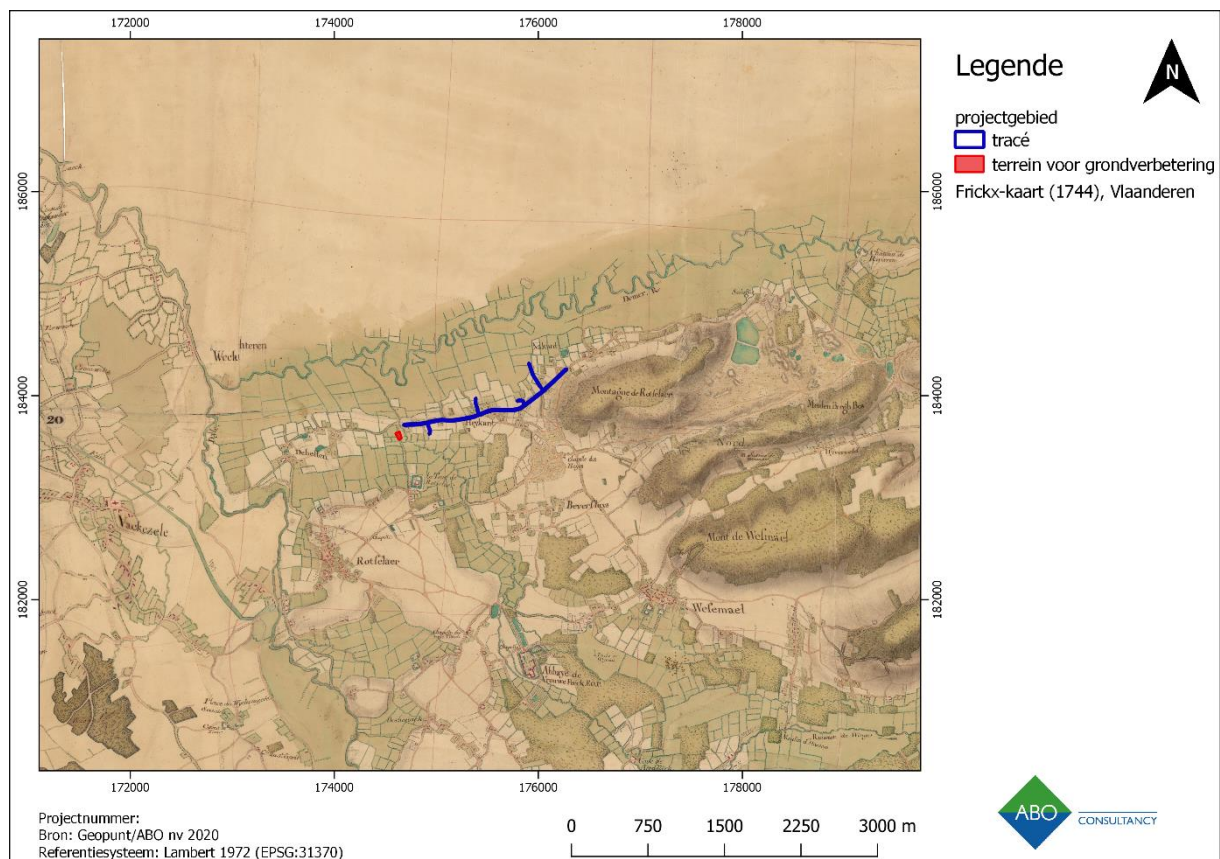
4.3.1 FRICXKAART OF KAART VAN DE NEDERLANDEN (CA. 1712-1744)

Op de Fricxkaart wordt Rotselaar aangeduid als *Rotjelaer*. Ondanks het beperkt detail is wel een poging gedaan om het reliëf weer te geven. Rivieren en bebost gebieden werden ook aangeduid, die weerspiegelen het groene karakter van de streek.

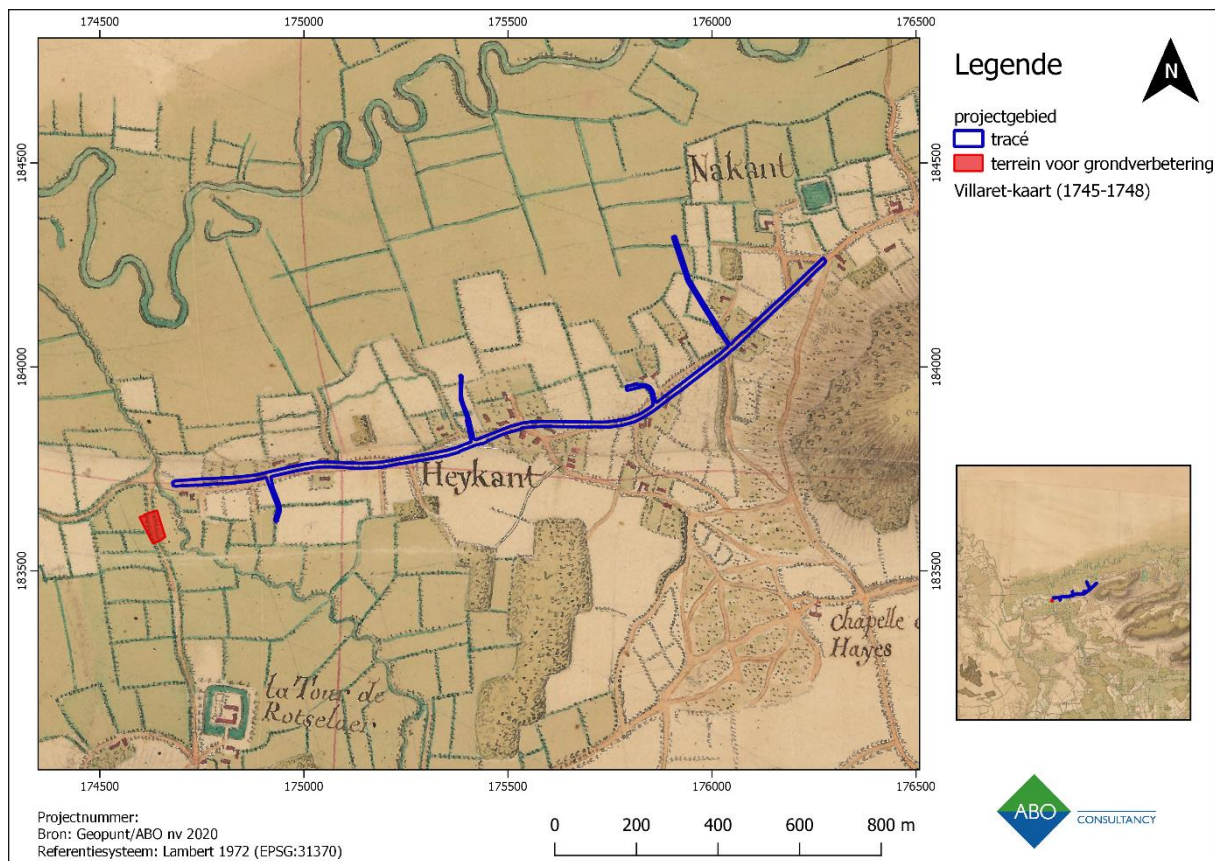
Door het gebrek aan detail en omwille van een foutieve geografische weergave is de Fricxkaart verder niet relevant voor dit onderzoek.

4.3.2 VILLARETKAART (1745-1748)

De Villaretk kaart toont de nog meanderende Demer ten noorden van het projectgebied (Figuur 28). Het gebied waarin het projectgebied ligt heeft de naam 'Heykant'. Het projectgebied ligt net niet in het natte grasland en braakliggende grond. Verder toont de Villaretk kaart sporadische bewoning rondom het projectgebied.

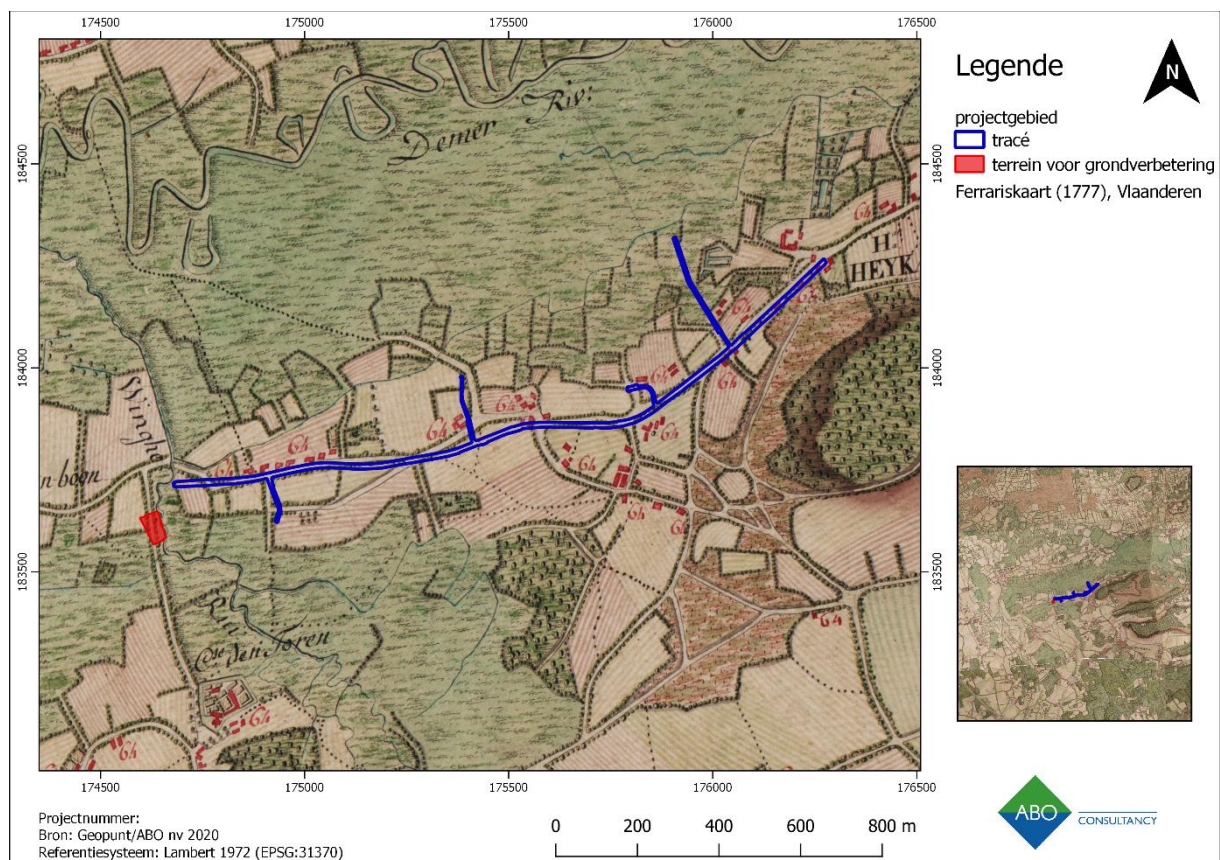
Figuur 27: Villaretk kaart met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Geopunt, 2020)

Figuur 28: Villaretkaart met aanduiding van het projectgebied (Bron: Geopunt, 2020).

4.3.3 FERRARISKAART OF KABINETSKAART DER OOSTENRIJKSE NEDERLANDEN EN HET PRINSBISDOM LUIK (1771- 1778)

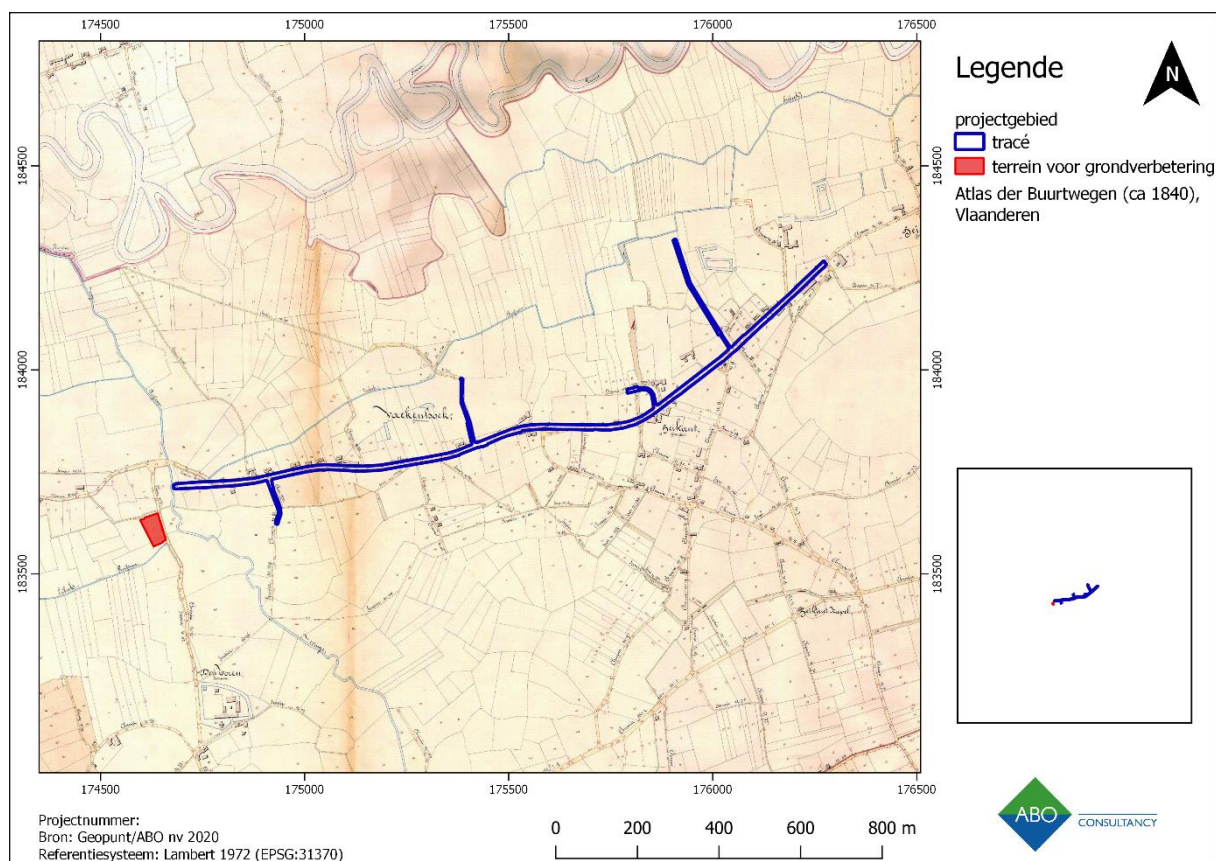
De Ferrariskaart geeft een eerste duidelijke indicatie van het historisch landschap waarin het projectgebied zich bevond (Figuur 29). Het projectgebied situeert zich ten zuiden van de vallei van de Demer, nog op de alluviale vlakte. Het gehucht *H. Heykant* bevindt zich aan het oostelijk uiteinde van het tracé en de *Rega* is herkenbaar ten noorden van het tracé. De loop van het onderzoeksgebied komt grotendeels overeen met de toenmalige loop van de wegen. Langs de wegen komt sporadisch bebouwing voor. Het terrein voor grondverbetering bevindt zich langs de weg op onbebouwd terrein. De hele omgeving wordt gekenmerkt door weilanden met beperkte bebouwing en landbouwgronden langs de wegen. De Ferrariskaart bevat enkele fouten wat betreft de positie van het projectgebied. Zo wordt het terrein voor grondverbetering foutief op de aanwezige weg geplaatst. Normaal gezien bevindt het terrein zich ten westen hiervan.

Figuur 29: Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied (Bron: Geopunt, 2020).

4.3.4 ATLAS DER BUURTWEGEN (1843–1845)

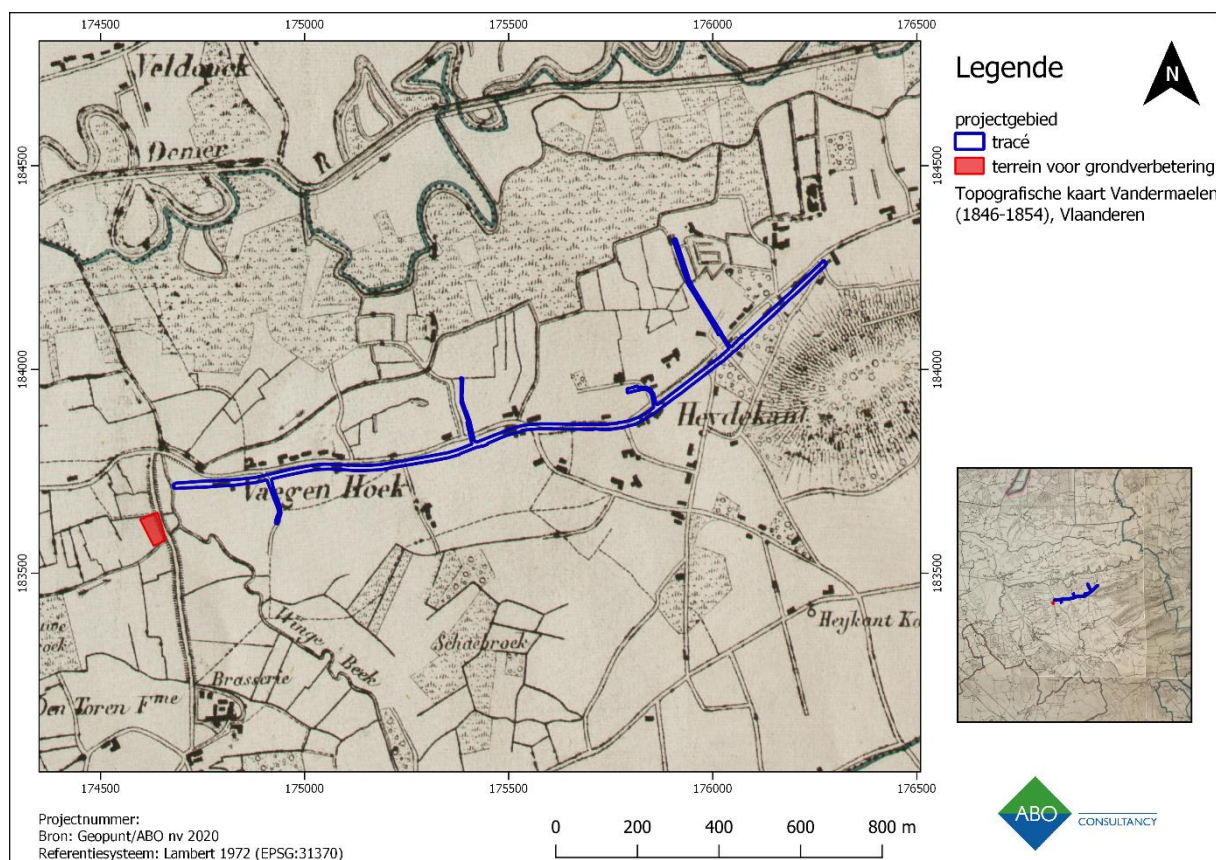
De Atlas der buurtwegen geeft een opmerkelijke verandering weer inzake de percelen (Figuur 30). Zo is voor het eerst de verdeling van percelen in de alluviale vlakte van de Demer weergegeven. Hiernaast wordt op de kaart ook het gehucht *Vakenbroek* bij naam weergegeven. De hele kaart lijkt beter aan te sluiten bij de huidige situatie. De wegen worden gedetailleerder weergegeven, waardoor de loop van het tracé grotendeels overeen komt met de huidige situatie. Een afwijking hierop is alleen te merken bij *Heikom*, aan het noordoostelijke gedeelte van het projectgebied. De Leibeek bevindt zich ten noorden van het projectgebied. De kaart geeft echter geen verdere indicatie wat betreft het grondgebruik.

Figuur 30: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Geopunt, 2020)

4.3.5 VANDERMAELENKAART OF CARTES TOPOGRAPHIQUES DE LA BELGIQUE (1846-1854)

De Vandermaelenkaart uit ca. 1846 geeft een gelijkaardige situatie weer als de kaart van de Atlas der Buurtwegen, al is er wel meer informatie over het grondgebruik op en rondom het projectgebied (Figuur 31). Zo wordt de alluviale vlakte van de Demer aangeduid als *Zallaken Broek* in het oosten en als *Welligter Broek* in het westen. Hoewel menig 'broek' in de middeleeuwen van moerasgrond naar weidegrond werd getransformeerd door middel van drainering, is het aannemelijk dat de oude betekenis van moerassig land nog steeds grotendeels van toepassing is op dit gebied. Hierbij lijkt de Leibeek op de kaart een afbakening te zijn tussen het akkerland ten zuiden van de beek en het moerassige gebied ten noorden hiervan. De bewoningskernen aan *Heydekant* (Heikant) en Rotselaar komen grotendeels overeen met diegene die beschreven zijn in de Atlas der buurtwegen. De Vandermaelenkaart maakt voor het eerst ook melding van het toponiem *Rotselaar Berg*, op de Ferriskaart nog aangeduid als *Ratsbergh*.

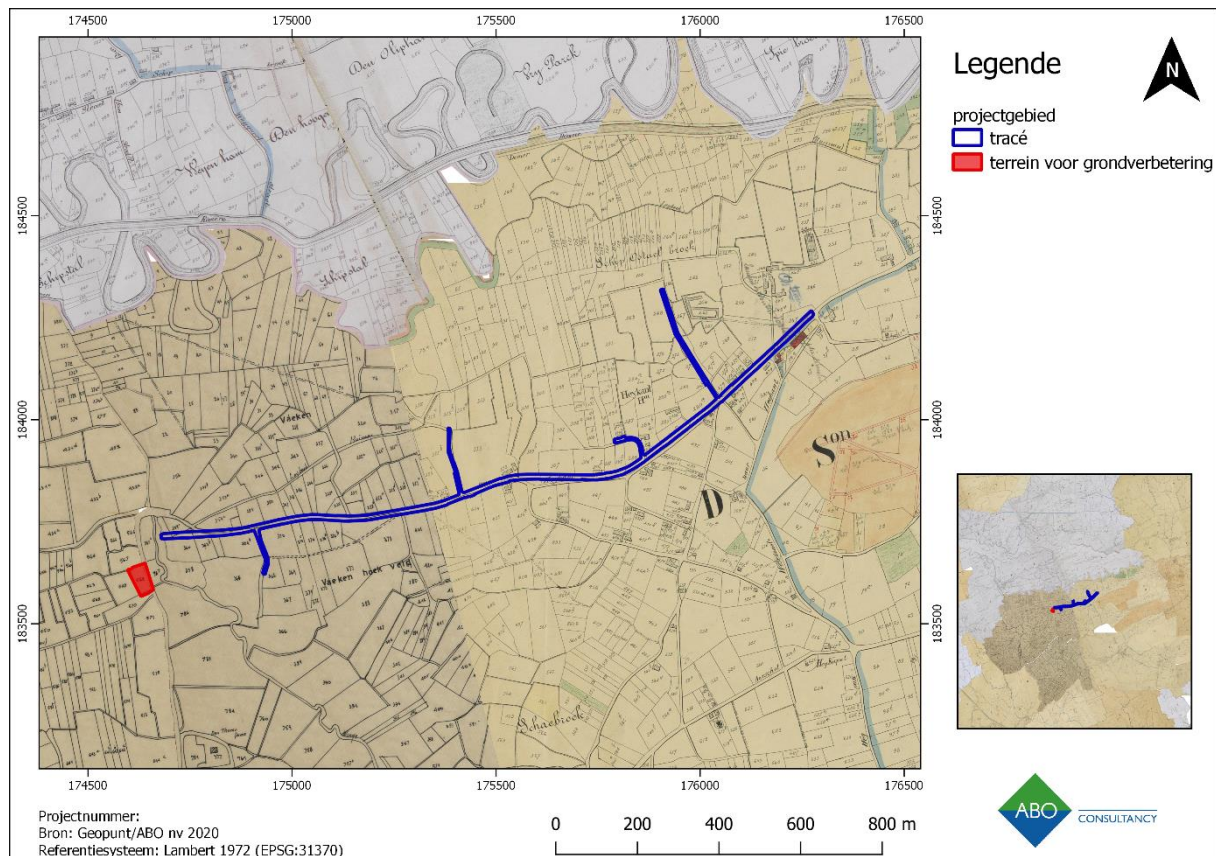

Figuur 31: Vandermaelenkaart met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Geopunt, 2020)

4.3.6 POPPKAART (1842-1879)

De Poppkaart toont, in tegenstelling tot de Vandermaelenkaart, weer duidelijke percelen met grenzen langs het projectgebied (Figuur 32). Het is duidelijk dat de straat tussen Heikant en Vaken (de huidige Steenweg op Gelrode, Vakenstraat) grotendeels overeenkomt met het huidige stratenplan. Enkel het noordoostelijk gedeelte van het tracé is destijds nog niet aangelegd.

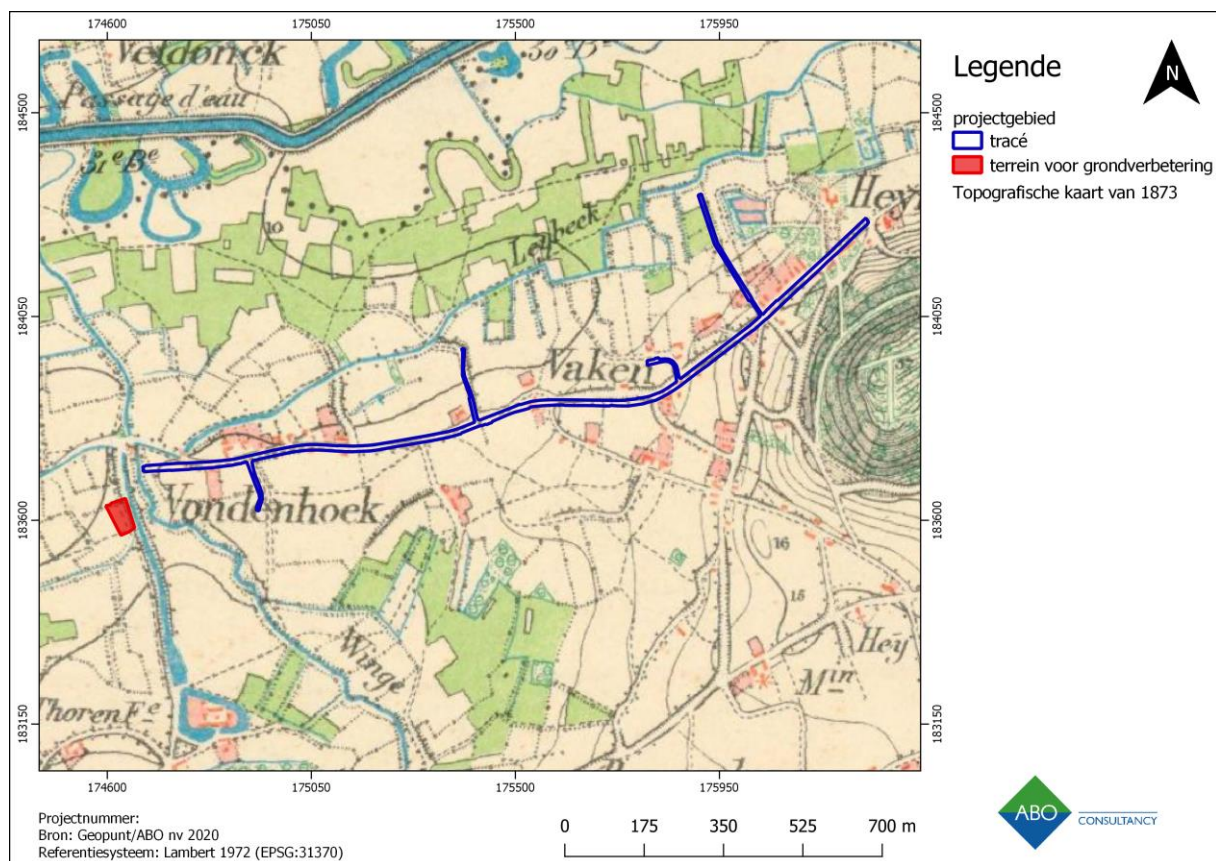
Hoewel de noordoostelijke zijstraat nog niet aangelegd is, kunnen wel de percelen voor grondverbetering al redelijk nauwkeurig aangeduid worden. Net zoals bij de huidige situatie zijn deze op de Poppkaart nog onbebouwd.

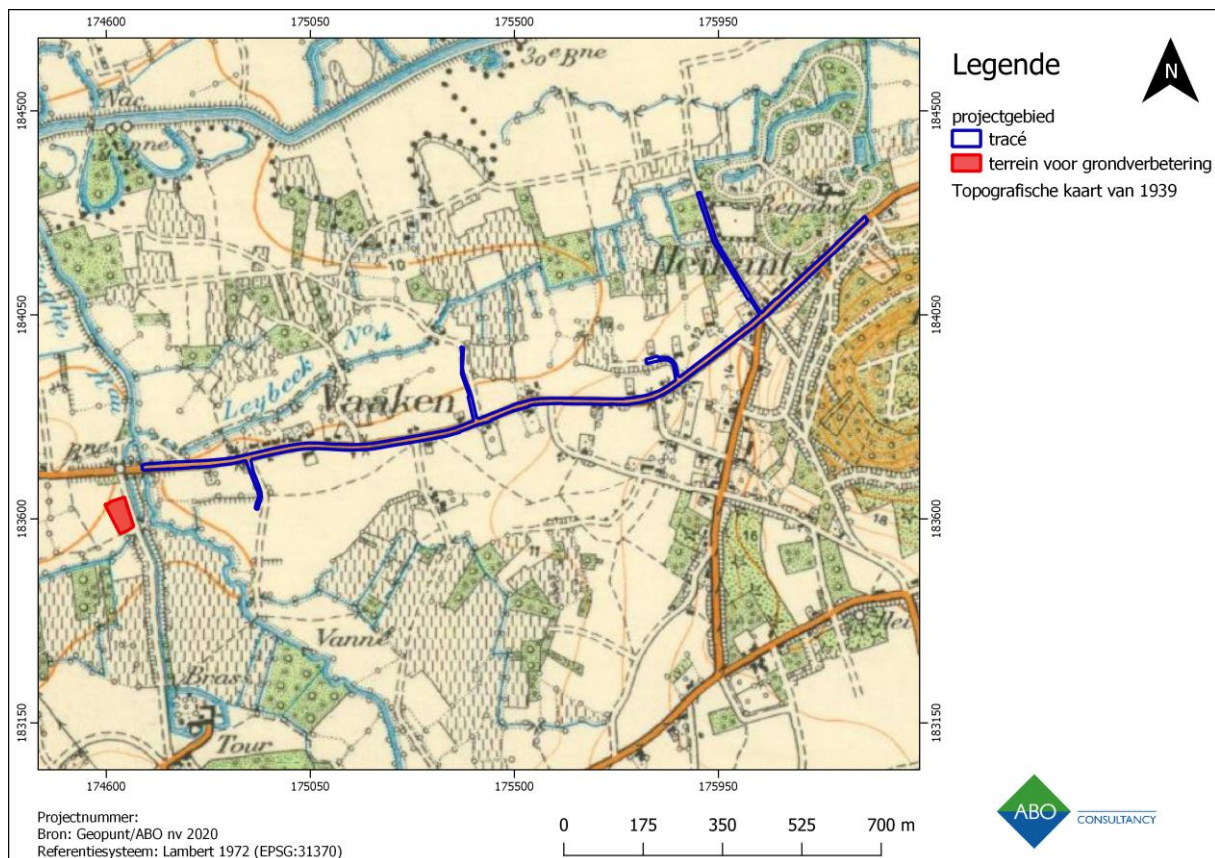
Figuur 32: Poppkaart met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Geopunt, 2020).

4.3.7 RECENTE LANDSCHAPSVERANDERINGEN

De topografische kaart van 1873 toont dat het westelijk deel van het tracé niet overeenkomt met dat van vandaag, de weg is nog van vorm veranderd sinds 1873 (Figuur 33). De topografische kaarten van 1939 en 1976 tonen dat de omgeving amper tot geen verandering heeft ondergaan (Figuur 35). Wel toont de topografische kaart van 1939 dat vanaf nu het tracé van vandaag hetzelfde verloop heeft en dat de Vakenstraat dus zeker sinds 1939 deze vorm heeft aangenomen (Figuur 34).

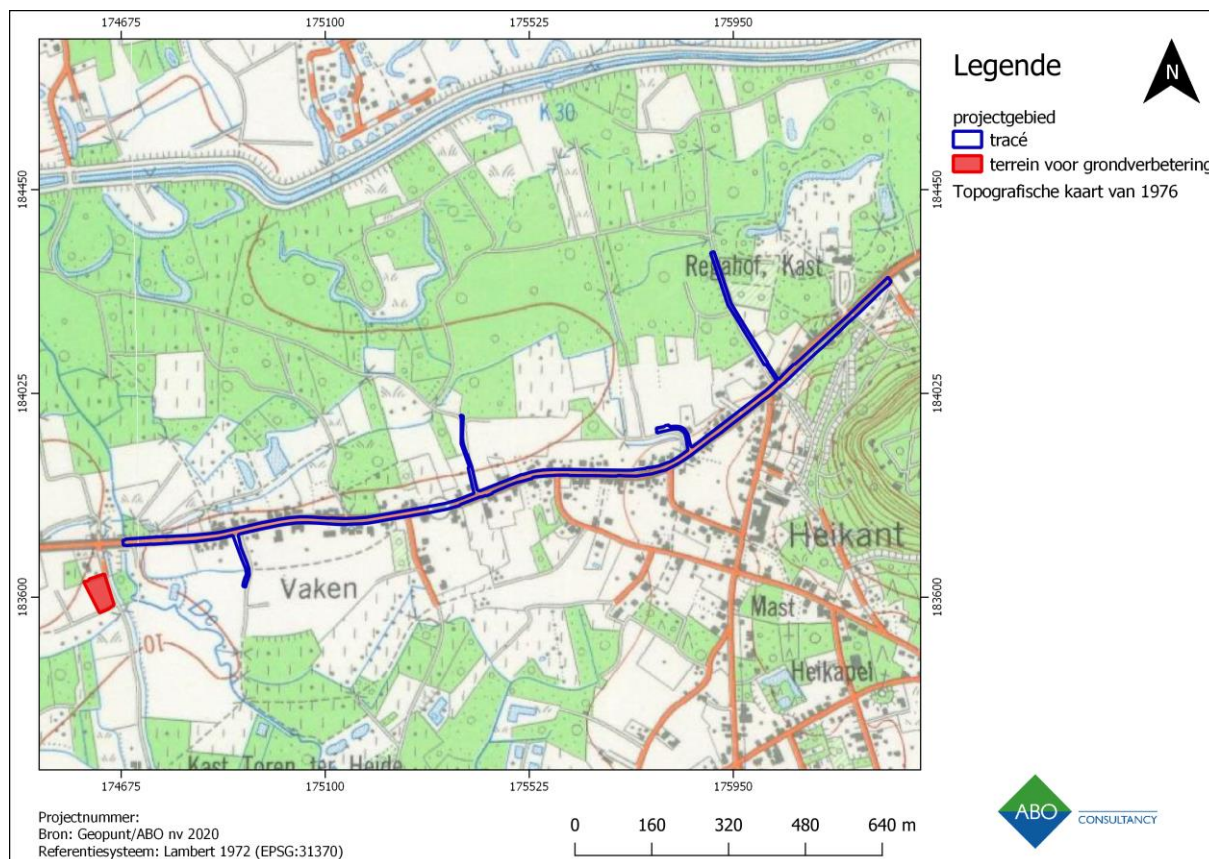

Figuur 33: Topografische kaart van 1873 met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Cartesius, 2020)

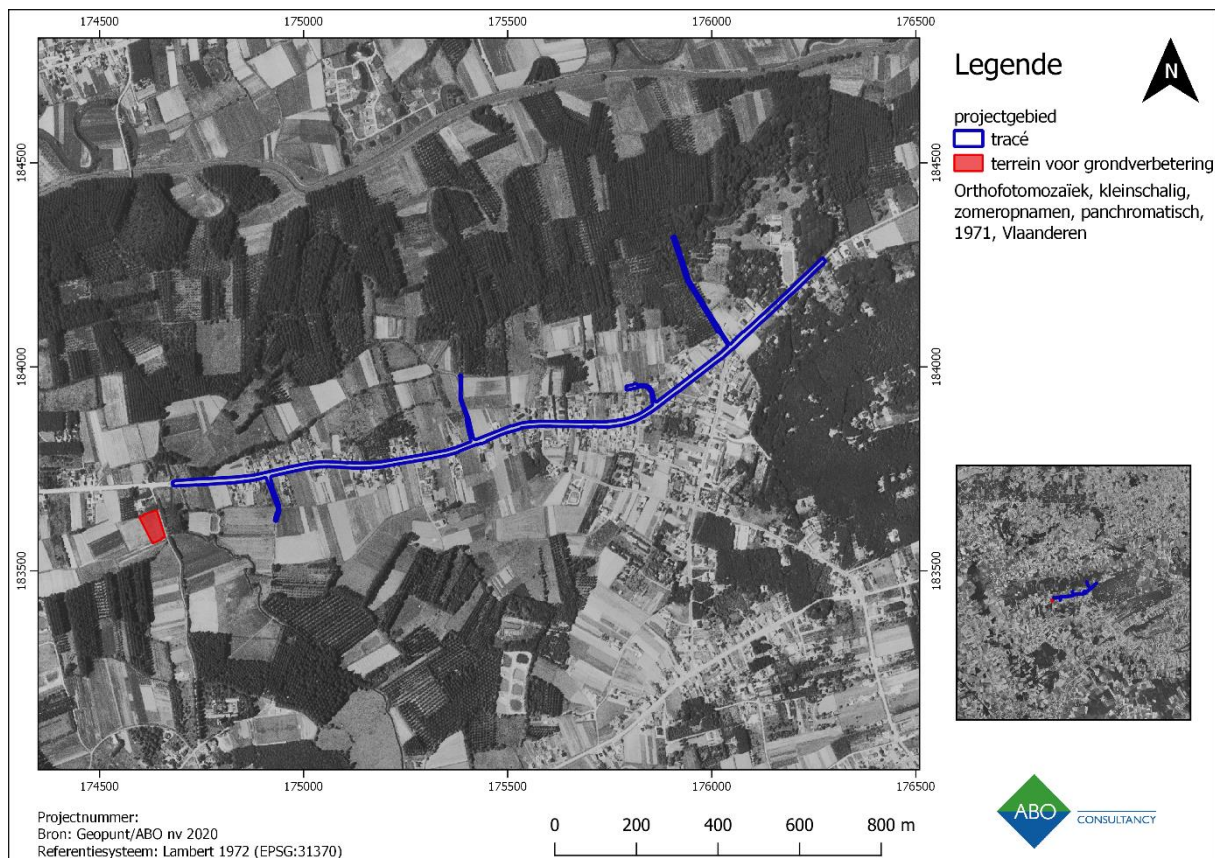

Figuur 34: Topografische kaart van 1939 met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Cartesius, 2020)

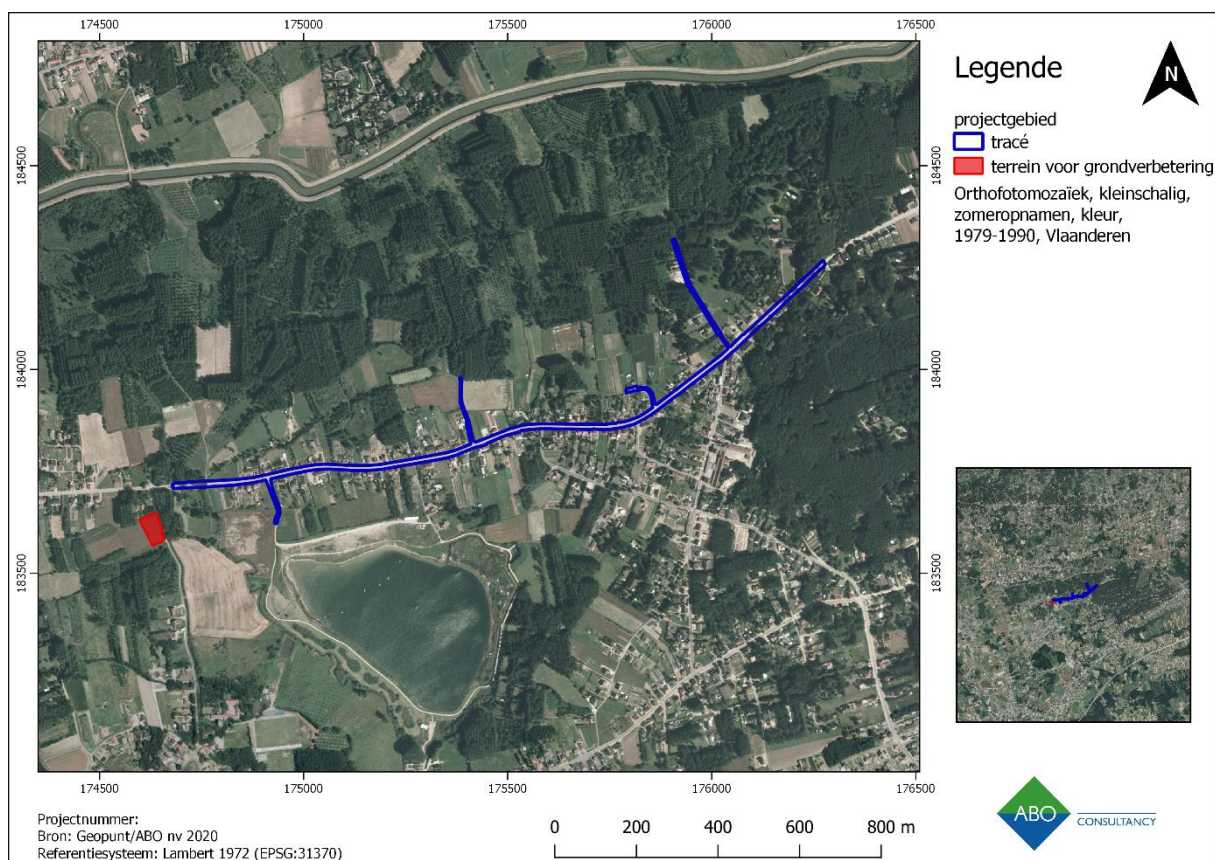
Op de luchtfoto uit 1971 zien we een landschap waarbij de Demer nog steeds zijn meanderend karakter heeft (Figuur 36). De wegen komen overeen met het wegennetwerk van de historische kaarten. De noordoostelijke zijstraat van het tracé is op de eerste luchtfoto nog niet aangelegd. Op de latere en meest recente luchtfoto's zijn meerdere veranderingen aanwezig ten opzichte van het verleden. De Demer verloor zijn meanderend karakter. De rivier werd niet volledig rechtgetrokken maar is wel opmerkelijk minder kronkelachtig dan op de eerste luchtfoto's. Ten zuiden van het onderzoeksgebied werd in de periode tussen 1970-80 de Plas van Rotselaar gegraven. De zijstraat ten noordoosten werd ook in dezelfde periode gelegd. Het gebied ten noorden van het onderzoeksgebied en ten zuiden van de Demer is veel meer bebost dan in 1971. Ook is het duidelijk dat langs de zijde van Heikant er meer bewoning langs de Steenweg op Gelrode is bijgekomen op de plaats van voormalig akkerland. Dit echter zonder een te grote impact te hebben op het overwegend groene karakter van de omgeving (Figuur 38 en Figuur 39).

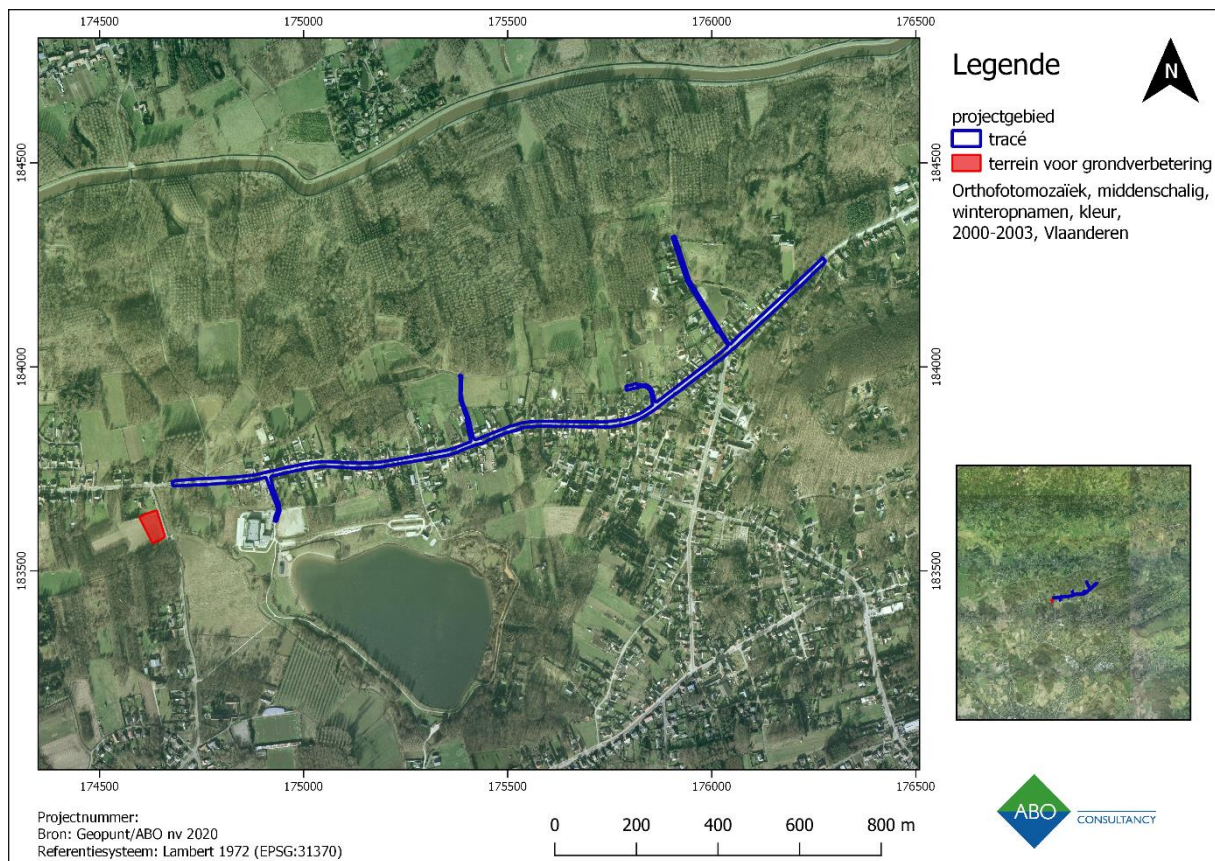
Figuur 35: Topografische kaart van 1976 met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Cartesius, 2020)

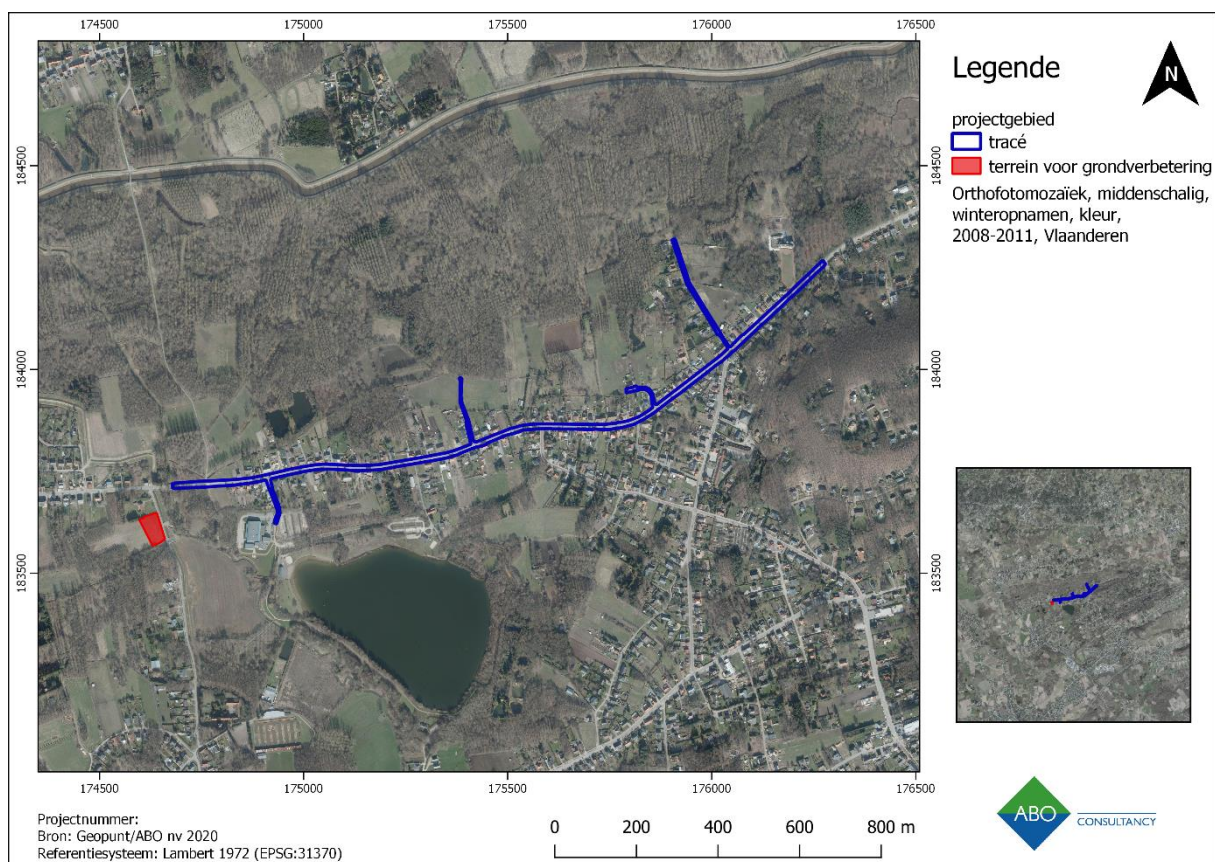
Figuur 36: Orthofotomozaïek 1971 met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Geopunt, 2020)

Figuur 37: Orthofotomozaïek 1979-1990 met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Geopunt, 2020)

Figuur 38: Orthofotomosaïek 2000-2003 met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Geopunt, 2020)

Figuur 39: Orthofotomosaïek 2008-2011 met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Geopunt, 2020)

5 BESLUIT

5.1 INTERPRETATIE EN DATERING

Op basis van landschappelijke en archeologisch/historische gegevens kan een inschatting gemaakt worden van de aard en ouderdom van eventuele archeologische vindplaatsen ter hoogte van het studiegebied.

Het projectgebied is gelegen op een terras tussen de eigenlijke alluviale sedimentaire oeverwal van de Demer en de zandrug van de Rotselaarberg. De ondergrond bestaat voornamelijk uit lemige zandgronden, zowel overwegend droge als vochtige. De bebouwing beperkt zich overwegend tot lintbebouwing rondom de gehuchten Heikant en Vaken. De wijdere omgeving heeft een overwegend groen karakter met bebouwing centraal rond het projectgebied. Er is voor het projectgebied zelf weinig informatie wat betreft de potentiële erosie. Omliggende gebieden worden evenwel gekenmerkt door een lage graad van potentiële erosie.

Omdat het studiegebied gelegen is nabij een heuvelrug aan de rand van de Demervallei, is de omgeving een aantrekkelijke plaats voor prehistorische bewoning. In de buurt van het studiegebied werd reeds heel wat prehistorisch materiaal geïdentificeerd (cfr. 4.1.3). De kans om mogelijke vondsten en/of sporen uit de prehistorie in de omgeving van het tracé aan te treffen is dus sterk aanwezig. Ten zuiden van de tracé aan de Terheidelaan 1-2 werden IJzertijdresten gevonden in uitzonderlijk goede bewaringstoestand. Eveneens werd ten zuiden van het projectgebied een muntschat gevonden uit de Romeinse periode. Bewoningssporen uit deze periode zijn echter afwezig.

Sporen uit latere historische periodes lijken op basis van de CAI-meldingen (cfr. 4.1.3) en het cartografisch materiaal (cfr. 4.2) eerder afwezig te zijn, al zijn eventuele vondsten daarom niet uitgesloten.

Cartografische bronnen wijzen uit dat het studiegebied minstens sinds het eind van de 18de eeuw in landbouwgebied ligt. Het tracé komt vanaf de 19e eeuw tussen de verschillende administratieve percelen in te liggen. Dergelijke perceelgrenzen werden vaak gematerialiseerd. Dit gebeurde, zeker op vochtige bodems, vaak in de vorm van grachten. Hoewel dergelijke grachten een zekere archeologische waarde hebben op zichzelf, zijn ze toch voornamelijk destructief voor oudere archeologische sporen. Het terrein voor grondverbetering is volgens het cartografisch materiaal reeds sinds de 18de eeuw gelegen op akker- of braakland en is waarschijnlijk niet sterk verstoord.

5.2 POTENTIEEL TOT KENNISVERMEERDERING

Het inschattingspotentieel tot kennisvermeerdering is gericht op het aantreffen van archeologische sequenties gaande van de steentijd tot recente tijden onder het huidige wegdek van de Vakenstraat en Steenweg op Gelrode te Rotselaar (Provincie Vlaams Brabant) en op het perceel B568 (TVG). Deze archeologienota is een herwerking van een reeds bekrachtigde archeologienota uit 2017 (ID. 5028, ABO nv) omdat de plannen beperkt gewijzigd zijn. Er is een klein stuk RWA-leiding aan het tracé toegevoegd ter hoogte van de noordkant van de Vakenstraat en de Leibeek. Het besluit van beide documenten is echter ongewijzigd gebleven.

De landschappelijke positie en de reeds aanwezige CAI meldingen wijzen op een verhoogde prioriteit voor steentijdresten. In verband met het archeologisch potentieel, is het echter van belang de conservatiegraad van de mogelijke sporen, structuren en stratigrafieën nader te bekijken en te onderzoeken. Het is de vraag in welke mate de sporen, structuren en stratigrafieën bewaard zijn gebleven onder de huidige verhardingen. Bij de aanleg van de Steenweg op Gelrode en de Vakenstraat vonden namelijk grondverstorende werken plaats:

1. Er werd over bijna het ganse studiegebied een wegkoffer aangelegd tot minstens 0,45 m-Mv. Een dergelijke diepte verstoort reeds (lokaal) de bovenkant van de C- en B-horizonten waarin potentiële archeologische sporen zich kunnen bevinden.
2. Ook heeft de aanleg van nutsleidingen de bovenste 3,00 meter van de bodem verstoord. De kans dat ter hoogte van deze nutsleidingen nog archeologische sporen te vinden zijn, is gering.

Op basis van cartografisch onderzoek kan bovendien gesuggereerd worden dat het gebied al in de 19de eeuw verstoord was door de aanleg van perceelsgreppels en andere begrenzend structuren over het gehele tracé.

Tenslotte is het de vraag in welke mate de geplande werksleuven van ca. 3,00 meter breed en 2.300 meter lang zullen zorgen voor kennisvermeerdering, rekening houdend met het feit dat het merendeel van de bovengrond reeds is verstoord. Deze eerdere verstoringsgraad is echter in veel mindere mate aanwezig op het terrein voor grondverbetering. Daar deze onbebouwd bleef vanaf ten minste de 18de eeuw tot nu, is de verstoring vermoedelijk beperkt gebleven tot grachten, perceelsbegrenzing en landbouwactiviteiten.

Het doel van dit onderzoek is driedelig. Ten eerste wordt op basis van de beschikbare informatie nagegaan of er archeologische resten te verwachten zijn op het terrein. Ten tweede wordt nagegaan hoe goed deze archeologische resten zijn bewaard en in hoeverre ze zijn bedreigd door de geplande bouwwerken. Ten derde wordt nagegaan wat het potentieel tot kennisvermeerdering is.

1. Uit het historisch en landschappelijk onderzoek (hfds. 3 en 4) blijkt dat het terrein op droge en natte lemige zandbodems ligt. Gezien de nabijheid van water en de ligging op een drogere zandrug was het een mogelijke aantrekkingspool voor bewoning vanaf de prehistorie. Het gebied is geschikt voor landbouw en verbouwing van andere teelten mits lokale drainage. De hoeveelheid archeologische sporen in de omgeving is in grote mate aanwezig. Zo werden er sporen aangetroffen uit overwegend steentijd maar ook uit de ijzertijd en nieuwe tijd.
2. Uit een analyse van het huidige landschap blijkt dat het onderzoeksgebied verstoord is door aanleg van de weg en reeds bestaande nutsleidingen.
3. De werken voorzien hoofdzakelijk in de aanleg van een tot twee smalle sleuven. Het wordt op die manier zeer moeilijk om ruimtelijk inzicht te verkrijgen in eventueel aanwezige sporen.

Binnen dit project wordt er door de opdrachtgever wel een terrein voor grondverbetering voorzien. Het terrein is groot genoeg voor potentiële archeologische kenniswinst.

Rekening houdend met deze voorgaande argumenten schatten we het potentieel tot kennisvermeerdering voor het traject op de Steenweg op Gelrode en Vakenstraat laag in en adviseren wij hier **geen verder onderzoek**. Voor het geplande terrein voor grondverbetering op perceel B568 wordt echter **wel verder onderzoek** geadviseerd aangezien er hier wel sprake is van een mogelijke potentieel tot kennisvermeerdering. Dit onderzoek wordt besproken in het bijhorende programma van maatregelen.

5.3 CONCLUSIE

Omwille van de beperkte oppervlakte die onderzocht kan worden door de uit te voeren werken is er slechts een minieme potentiële kenniswinst waardoor de kosten-baten analyse voor deze werken ongunstig wordt en er aldus gepleit wordt voor **geen bijkomend vooronderzoek** van het tracé dat deel uitmaakt van het projectgebied. Op basis van bovenstaande argumenten wordt een **gedeeltelijke vrijgave** geadviseerd voor dit deel. Voor het geplande terrein voor grondverbetering op perceel B568 wordt echter wel **verder onderzoek geadviseerd** aangezien er hier wel sprake is van een hogere potentiële kenniswinst.

6 KWALITEITSCONTROLE EN ONDERTEKENING

Naam	Functie	Handtekening	Datum
Patrick Hambach	General Director		14 april 2020
Toon Moeskops	Business Unit Manager		14 april 2020
Anouk Van der Kelen	Archeoloog/ Kwaliteitsverantwoordelijke		14 april 2020

7 BIBLIOGRAFIE

- “Abdij van Vrouwenpark, heden klooster der montfortanen”. Geraadpleegd 5 maart 2020.
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/42696>.
- “Archeologische inventaris van noordoost-brabant | Bibliotheek Onroerend Erfgoed”. Geraadpleegd 4 maart 2020. <https://bib.onroerenderfgoed.be/werken/534277>.
- Atlas van de Buurtwegen, opgesteld naar aanleiding van de wet op de buurtwegen van 10 april 1841, schaal 1:2.500 (overzichtsplannen schaal 1:10.000).
- Atlas Cadastral parcellaire de la Belgique de Webbekom, Philippe-Christian Popp, uitgegeven in 1842-1879, schaal 1:5000.
- Boschmans, August. “De vuistbijlen van Rotselaar”. *Mens en grondspoor* 1980, nr. 3 (1980): 1.
- Cartesius, Topografische kaarten 1873, 1904, 1939, 1969, *Papenbroekstraat, Diest* [online], <http://www.cartesius.be> (geraadpleegd op 7 oktober 2019)
- Claes, Britt. “Castrale mottes in Vlaams-Brabant. Inventaris en vergelijking”. Universiteit Gent, 2002.
- Cornelis, Lina, Peter Cosyns, en Walter Sevenants. “Archeologische prospectie met ingreep in de bodem te Rotselaar - Terheidelaan”, 2012.
- Geopunt Vlaanderen, Orthofoto’s 1971, 1979-1990, 2000-2003 *Papenbroekstraat, Diest* [online], <http://www.geopunt.be> (geraadpleegd op 7 oktober 2019)
- Guislain, H. “Wat waren de spichten tussen Betekom en Werchter”, Het oude land van Aarschot, 1996.
- Gullentops, Frans, en L. Wouters. *Delfstoffen in Vlaanderen*. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Brussel, 1996.
- “Maurits Gysseling: Toponymisch Woordenboek (1960) p. 270”. Geraadpleegd 14 februari 2020.
<http://bouwstoffen.kantl.be/tw/facsimile/?page=270>.
- “Parochiekerk Sint-Petrus”. Geraadpleegd 5 maart 2020.
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/42695>.
- Schynkel, Evelien, Ilse Gierts, en Jeroen Vanden Borre. “Archeologisch vooronderzoek te Rotselaar, Winterdijk langs de Demer”. *Rapportage Onroerend Erfgoed Vlaanderen* 1911 (2009).
<http://oar.onroerenderfgoed.be/publicaties/ROEV/1911/ROEV1911-001.pdf>.
- Topografische kaart van België, Philippe Vandermaelen, uitgegeven in 1846-1854, schaal 1:20.000.
- Van Ermen, E. *De wandkaarten van het hertogdom Aarschot 1759-1775*. Brussel: Algemeen Rijksarchief, 1998.
- Vandeputte, Omer. *Gids Voor Vlaanderen 2007*. Lannoo Uitgeverij, 2007.
- “Vooronderzoek Rotselaar Bosbessenlaan | Archeologienota’s | Onroerend Erfgoed”. Geraadpleegd 5 maart 2020. <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/7493>.
- “Vooronderzoek Rotselaar Dennenlaan | Archeologienota’s | Onroerend Erfgoed”. Geraadpleegd 5 maart 2020. <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/10463>.

“Vooronderzoek Rotselaar Dennenlaan | Archeologienota’s | Onroerend Erfgoed”. Geraadpleegd 5 maart 2020. <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/13396>.

“Vooronderzoek Rotselaar Esdreef | Archeologienota’s | Onroerend Erfgoed”. Geraadpleegd 5 maart 2020. <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/10668>.

“Vooronderzoek Rotselaar Heikantberg | Archeologienota’s | Onroerend Erfgoed”. Geraadpleegd 5 maart 2020. <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/11254>.

“Vooronderzoek Rotselaar Heirbaan | Nota’s | Onroerend Erfgoed”. Geraadpleegd 4 maart 2020. <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/12469>.

“Vooronderzoek Rotselaar Hellichtstraat | Archeologienota’s | Onroerend Erfgoed”. Geraadpleegd 4 maart 2020. <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/1854>.

“Vooronderzoek Rotselaar Hermansstraat | Archeologienota’s | Onroerend Erfgoed”. Geraadpleegd 4 maart 2020. <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/2290>.

“Vooronderzoek Rotselaar Hermansstraat | Nota’s | Onroerend Erfgoed”. Geraadpleegd 4 maart 2020. <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/7485>.

“Vooronderzoek Rotselaar Kruisboogstraat | Archeologienota’s | Onroerend Erfgoed”. Geraadpleegd 5 maart 2020. <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/12632>.

“Vooronderzoek Rotselaar Rotselaar Aarschot Demermeanders DP3 en DP6 | Archeologienota’s | Onroerend Erfgoed”. Geraadpleegd 5 maart 2020. <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/10148>.

“Vooronderzoek Rotselaar Rotselaar Broekstraat | Archeologienota’s | Onroerend Erfgoed”. Geraadpleegd 5 maart 2020. <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/12654>.

“Vooronderzoek Rotselaar Rotselaar Olmendreef | Archeologienota’s | Onroerend Erfgoed”. Geraadpleegd 4 maart 2020. <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/4073>.

“Vooronderzoek Rotselaar Rotselaar Zallakenstraat | Archeologienota’s | Onroerend Erfgoed”. Geraadpleegd 4 maart 2020. <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/4456>.

“Vooronderzoek Rotselaar Sint-Pietersstraat | Archeologienota’s | Onroerend Erfgoed”. Geraadpleegd 4 maart 2020. <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/1112>.

“Vooronderzoek Rotselaar Steenweg op Wezemaal 63 | Archeologienota’s | Onroerend Erfgoed”. Geraadpleegd 5 maart 2020. <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/5545>.